Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн

БАҢГИ ЗАТТАРГА КАРШЫ ПРОГРАММАСЫ

АНТИНАРКОТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА

Правительства Кыргызской Республики

UNODC
Управление Организации Объединенных Наций
по наркотикам и преступности

Программа разработана при поддержке
проекта Управления ООН по наркотикам и преступности KGZ/K50
"Укрепление потенциала Государственной службы по контролю наркотиков
Кыргызской Республики"

Бишкек - 2014

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн
2014-жылдын «27» январындагы
№57 токтому менен
бекитилген

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн

БАҢГИ ЗАТТАРГА КАРШЫ ПРОГРАММАСЫ

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2014-жылдын

27-январындагы № 54 токтому

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Баңги заттарга каршы программасын бекитүү жөнүндө

Калктын баңги заттарга көз карандылыгынын жана аны менен байланышкан терс кесепеттердин деңгээлин төмөндөтүү максатында, «Кыргыз Республикасынын Өкмөтү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 10 жана 17-беренелерин жетекчиликке алып Кыргыз Республикасынын Өкмөтү токтом кылат:

1. Тиркелген: Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Баңги заттарга каршы программасы бекитилсин.

2. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Баңги заттарды контролдоо боюнча мамлекеттик кызматы үч айлык мөөнөттө белгиленген тартипте Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Баңги заттарга каршы программасын аткаруу боюнча иш-чаралар планынын долбоорун иштеп чыксын жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кароосуна киргизсин.

3. Бул токтомду ишке ашыруу менен байланышкан чыгашаны каржылоо республикалык бюджетте тийиштүү жылга министрликтер жана ведомстволор үчүн каралган каражаттардын чектеринде, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынбаган башка булактардын эсебинен жүргүзүлсүн.

4. Бул токтом расмий жарыяланган күндөн тартып күчүнө кирет.

5. Бул токтомдун аткарылышын контролдоо Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Аппаратынын коргоо, укуктук тартип жана өзгөчө кырдаалдар бөлүмүнө жүктөлсүн.

Премьер-министр Ж.Ж.
Сатыбалдиев

1. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДАГЫ БАҢГИ КЫРДААЛЫН ТАЛДОО

1.1. Маселенин кыскача тарыхы

Баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө жана калктын баңги заттарга берилишине каршы активдүү аракеттенүү заманбап Кыргызстандын аймагында XIX кылымдын соңку үчүнчү бөлүгүнөн тартып жүзөгө ашырылууда, бул учурда апийим өсүмдүгүн өстүрүү жана апийимди өндүрүү менен байланышкан көйгөйлөр белгиленген.

1916-жылдан тартып 1974-жылга чейинки мезгилде өлкө дарылык апийимди өнөр жайлык өндүрүү боюнча дүйнөдө лидерлик позициялардын бирин ээлеген. Апийим талааларынын жалпы аянты

64 миң гектарга чейин жеткен, ал эми дарычылык апийимдин өндүрүлгөн көлөмү, айрым эсептөөлөр боюнча, СССРде өндүрүлгөн апийимдин 80 пайызына жеткен жана апийимди дүйнөлүк мыйзамдуу өндүрүүнүн 16 пайызына барабар болгон. Өндүрүлгөн апийимдин ондон бир бөлүгү мыйзамсыз жүгүртүүгө кетип, калктын баңги заттарга берилишин пайда кылган.

1974-жылы СССРдин Жогорку Советинин Президиуму Кыргыз ССРинде апийим өсүмдүгүн мыйзамдуу өстүрүүнү токтотуу жөнүндө чечим кабыл алган.

Мындан тышкары, республикада жапайы өскөн кара куурайдын (каннабис) жана чекендинин кеңири өскөн аянттары бар, бул гашиш, марихуана жана меткатинон жана эфедрон сыяктуу баңги каражаттарын даярдоого өбөлгө түзгөн.

1974-жылдан тартып 1993-жылга чейинки мезгилде Кыргызстанда негизинен каннабис тобундагы баңги заттар тартып алынып турду. Бирок 1993-жылдан тартып Афганистандан чыккан опиоидди мыйзамсыз жүгүртүү көлөмү кескин өстү. Алардын трафиги керектөөчүлөрдүн санынын өсүшүнө, ошондой эле калктын айрым бөлүгүнүн кылмыштуу баңги бизнесине тартылуусуна түрткү болду. Мыйзамсыз рынокто диацетилморфин (героин) баңги каражатынын пайда болушу менен баңги заттарды керектөөчүлөрдүн түзүмүндө анын салыштырма салмагы өсө баштады. 1999-жылга карата бул зат керектелгүүчү баңги заттардын түзүмүндө алдыңкы позицияны ээледи жана аны азыркы учурга чейин бербей турат.

Эгемендүүлүккө ээ болуу менен, Кыргыз Республикасында 1993-жылы баңги заттарга контролдук кылуу боюнча улуттук орган түзүлдү, Баңгиликке жана баңги заттардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүнө каршы күрөшүү боюнча биринчи улуттук программа иштелип чыкты. 1994-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши 1961-жылдагы Баңги каражаттар жөнүндө бирдиктүү конвенцияга, Акыл-эске таасир берүүчү заттар жөнүндө 1971-жылдагы конвенцияга жана БУУнун Баңги каражаттарды жана акыл-эске таасир берүүчү заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы күрөшүү жөнүндө 1988-жылдагы конвенциясына кошулуу жөнүндө чечим кабыл алган.

Ошол учурдан тартып Кыргыз Республикасы калк үчүн дары-дармек формаларынын, баңги каражаттардын жана акыл-эске таасир берүүчү заттардын, ал эми өнөр жай үчүн

– прекурсорлордун жеткиликтүүлүгүн камсыз кылууда эл аралык укуктун талаптары менен ченемдерин аткарууда жана баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды, алардын прекурсорлорун мыйзамдуу жүгүртүүгө контролдук кылуу жаатында Баңги заттарды контролдоо боюнча эл аралык комитеттин (мындан ары - БКЭК) жетектөөчү принциптерин сактоодо.

Кыргыз Республикасында баңги кырдаалынын өнүгүү тенденцияларынын калыптанышына шарт түзгөн негизги факторлор болуп төмөнкүлөр саналат:

- мыйзамсыз баңги заттарга туруктуу суроо-талапты калыптандырган жана сактап турган терс социалдык процесстер;
- өлкөнүн аймагы аркылуу эл аралык баңги транзити;
- баңги заттарды мыйзамсыз даярдоо үчүн өздүк чийки зат базасынын болушу.

1.2. Азыркы кырдаал

Кыргыз Республикасында баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүнүн күчөгөн динамикасы байкалууда. Дүйнөдөгү бардык мыйзамсыз опиоиддин 90 пайыздан ашыгы өндүрүлгөн Афганистанга өтө жакын жайгашуу менен республика анын өзүнүн аймагы аркылуу ташылышынын бардык кесепеттерин башынан өткөрүп жатат.

Кыргыз Республикасынын аймагына баңги заттар Ош облусунун Алай жана Чоң-Алай райондорунун; Баткен облусунун Баткен, Лейлек, Кадамжай райондорунун багытында жеткирилүүдө.

Кыргыз Республикасында баңги кырдаалы тышкы жана ички факторлордун таасири астында калыптанууда.

Тышкы факторлор: региондо баңгини өндүрүүнүн негизги булагы катары Афганистанга жакын жайгашуу, Борбордук Азияда эл аралык баңги мафиясынын аракеттери, баңги жаатында региондук коопсуздук маселелерине бирдиктүү мамиленин жоктугу, мамлекеттик чек аралардын ачыктыгы.

Ички факторлор: калктын кедейлиги, жумушсуздугу, миграциясы, коррупция, баңги заттарды жасоонун өздүк чийки зат базасынын болушу, мамлекеттик чек аралардын ачыктыгы, баңги заттарга каршы мамлекеттик түзүмдөрдү каржылоонун жана материалдык-техникалык жактан жабдуунун жетишсиздиги.

Баңги заттарды колдонуунун медициналык кесепеттери өзүнө баңги заттарга көз карандылык оорусун, тазаланбаган шаймандар менен инъекция кылуунун жүрүшүндө берилүүчү коркунучтуу инфекциялардын таралышын жана өлүмгө учуроону (тикелей, ошондой эле кыйыр себептерден улам) камтыйт.

Инфекциялык оорулардын таралышы. БУУ БКБнын маалыматтары боюнча, Кыргыз Республикасында инъекциялык баңги заттарды колдонуунун баа берилген саны 25 миң адамды түзөт, бул улуттук статистиканын маалыматтарына караганда дээрлик 3,5 эсеге жогору. Пенитенциардык тутумунда соттолгондордун жалпы санынын 5 пайызын наркологиялык эсепте турат. Бирок эксперттик маалыматтар боюнча, пенитенциардык меке-

мелерде баңги заттарды инъекциялык жол менен колдонгон адамдардын баа берилген саны түрмөдө отурган калктын жалпы санынын 19 пайызга чейинкисин түзүшү мүмкүн[1].

Баңги заттарды инъекциялык колдонуу АИВдин, кургак учуктун, гепатиттин жана коркунучтуу инфекциялардын башка түрлөрүнүн таралышын күчөткөн фактор болуп саналат.

АИВ инфекциясынын жугушунун бардык учурларынын жарымынан ашыгы баңги заттарды инъекциялык колдонуу чөйрөсүндө болуп өтөт (2013-жылдын 1-январына карата абал боюнча АИВ-инфекциянын катталган учурларынын жалпы санынын 59,8 пайызды). Мындай жагдай Чүй жана Ош облустарына, ошондой эле Ош, Бишкек жана Жалал-Абад шаарларына алда канча мүнөздүү. Баңги заттарды инъекциялык керектөөчүлөрдүн жарымынан ашыгы С гепатитинин вирусун жугузуп алгандар.

Өлүмгө учуроо. Баңги заттардын дозасын ашырып жиберүүдөн улам өлүмгө учуроонун расмий статистикасы толкун түрүндөгү амплитудага ээ жана наркологиялык мекемелерде эсепте турган адамдардын жалпы санынын 2 пайызына жетет. Бирок эксперттик баалоолор боюнча, өлүмгө учуроонун реалдуу деңгээли кыйла жогору.

Баңги заттарды колдонуудан улам өлүмгө учуроонун негизги тикелей себептери болуп дозаны ашырып жиберүү, инфекциялык оору жана алардын ырбап кетиши; негизги кыйыр себептери - баңги заттарга көз каранды адамдын коркунучтуу жүрүш-турушу менен байланышкан кырсыктар (өзүн-өзү өлтүрүү, майып болуучулук, тоңуп калуу жана башкалар) саналат.

1 Кыргыз Республикасында 2012-2016 жылдарга АИВ-инфекциясын туруктуу абалга келтирүү боюнча Мамлекеттик программасы, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2012-жылдын 29-декабрындагы № 867 токтому менен бекитилген.

2. ЖООП ИРЕТИНДЕГИ ЧАРАЛАРДЫ ТАЛДОО

2.1. Жалпы маалыматтар

Кыргыз Республикасы эл аралык укуктун ченемдеринин жана БУУнун баңги заттарга каршы негизги институттарынын сунуштарынын негизинде баңги заттар менен байланышкан көйгөйлөрдү чечүүгө комплекстүү жана балансташкан ыкма принциптерин ишке ашырып жатат. Бул жаатында мамлекеттик саясат, мыйзамсыз баңги заттарга суроо-талапты кыскартууга, аларды мыйзамсыз сунуш кылууну азайтууга жана баңги заттарды колдонуудан келтирилген зыянды төмөндөтүүгө негизги багыттарда маалымдалган.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Баңги заттарды контролдоо боюнча мамлекеттик кызматы (мындан ары - БКМК) – Кыргыз Республикасында баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду жүгүртүү, ошондой эле алардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүнө каршы аракеттенүү жаатында мамлекеттик саясатты ишке ашырууну; Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында баңги заттарды контролдоо боюнча органдын компетенциясына кирген кылмыштардын алдын алууну, табууну, бөгөт коюуну, бетин ачууну жана тергөөнү; баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду жүгүртүү, алардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүнө каршы аракеттенүү боюнча чараларды жүзөгө ашыруу менен байланышкан маселелер боюнча аткаруучу бийлик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ишин координациялоону, өз компетенциясынын чектеринде баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамдуу жүгүртүүгө контролдукту камсыз кылууну жүзөгө ашырат.

«Баңги кылуучу каражаттар, акыл-эске таасир берүүчү заттар жана прекурсорлор жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык баңги кылуучу каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду иштеп чыгуунун, өндүрүүнүн, кайра иштетүүнүн, ташып чыгуунун, транзитинин, ташуунун, жөнөтүүнүн, сатып алуунун, сактоонун, бөлүштүрүүнүн, сатуунун, жок кылуунун, медициналык, илимий жана окуу, эксперттик иш максаттарында жана криминалисттик изилдөөлөрдү жүргүзүүдө пайдалануунун так жол-жоболору белгиленген.

Баңги кылуучу каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду ташып келүү, ташып чыгуу, транзити жана өнөр жайлык пайдалануу Баңги заттарды контролдоо боюнча эл аралык комитети жыл сайын бекитүүчү (баңги заттарга жана акыл-эске таасир берүүчү заттарга) квоталардын чектеринде баңги заттарды контролдоо боюнча ыйгарым укуктуу органы берген уруксаттын негизинде жүргүзүлөт.

2.2. Баңги заттарды жана акыл эске таасир берүүчү заттарды мыйзамсыз сунуш кылууну кыскартуу

Кыргыз Республикасынын укук коргоо органдарынын түзүмүндө баңги заттардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүнө каршы күрөшүү боюнча адистешкен бөлүмдөр бар. Алардын ишинин негизги багыты баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүнүн уюшкан жана топтошкон

формаларына каршы күрөшүүгө, эл аралык баңги трафигинин каналдарын, жергиликтүү чийки заттан (кара куурай, апийим өсүмдүгү жана чекенди) баңги заттарды жасоону табууга жана жоюуга багытталган.

Эл аралык баңги трафигин жоюу мамлекеттик чек араны кайтаруунун, ташып келинген жүктөрдү жана келген адамдарды контролдоонун жүрүшүндө, ошондой эле баңги заттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду контролдоо астында берүү ыкмасы боюнча биргелешкен эл аралык операцияларды жүргүзүү жолу менен жүзөгө ашырылат.

Баңги заттарды контролдоо боюнча ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы ички иштер органдары, жергиликтүү мамлекеттик администрациялар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары менен бирдикте жапайы өскөн, өзгөчө жергиликтүү калк, өсүмдүк чийки затынан баңги заттарды жасагандыгы байкалган региондордо өскөн кара куурайды жок кылуу боюнча чараларды көрүп жатат.

Баңги заттарды контролдоо боюнча ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдары жана тиешелүү эл аралык институттар менен эриш-аркак аракетте баңги заттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын жана прекурсорлордун мыйзамсыз жүгүртүүгө чыгып кетишине бөгөт коюуда.

Кыргыз Республикасында мыйзамсыз жүгүртүүдөн алып салынган баңги заттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын жана прекурсорлордун көлөмү соңку 5 жылда 3,5 эсе өстү.

2012-жылы баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамсыз жүгүртүү менен байланышкан 1933 кылмыштын бети ачылган, бул Кыргыз Республикасындагы кылмыштуулуктун жалпы түзүмүндө 6,7 пайызды түзөт[2].

2.3. Мыйзамсыз баңги заттарга суроо-талапты кыскартуу

Мыйзамсыз баңги заттарга суроо-талапты кыскартуу биринчи, экинчи жана үчүнчү деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоонун форматында жүзөгө ашырылат.

2.3.1. Биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо

Биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо Кыргыз Республикасында саламаттык сактоо, билим берүү, укук коргоо, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, жарандык коом, ата-энелер жана жалпыга маалымдоо каражаттары тарабынан баңги заттарды контролдоо боюнча ыйгарым укуктуу органдын айкаштыруусу менен жүзөгө ашырылат. Кызыкдар министрликтер менен ведомстволор, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, жарандык коом жана эл аралык уюмдар калк үчүн жыл сайын маалыматтык-билим берүү иш-чараларын жүргүзөт. Баңгиликке жана баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы күрөшүүнүн, анын ичинде пенитенциардык тутумунда күрөшүүнүн Эл аралык күнүнө арналган ар жылдагы кампанияларды өткөрүү салтка айланып калды.

2 Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин Маалымат борборунун 2012-жылдагы маалыматтары.

Жалпыга маалымдоо каражаттарында баңгиликти профилактикалоо темасында материалдар жарыяланып турат. Эң мыкты макалалардын авторлору сыйлык алууга жыл сайын көрсөтүлөт.

2012-жылы «Бири-бирибизге жакын – баңги заттардан оолак» темасында улуттук медиакампания уюштурулду, анда үй-бүлөлүк дөөлөттөрдү өнүктүрүүгө басым жасалды жана ал Кыргыз Республикасынын Президенти жарыялаган Үй-бүлөнүн жылына туш келтирилди.

2.3.2. Экинчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо

Баңги каражаттарына жана башка психикалык активдүү заттарга көз карандылыгы бар адамдарга саламаттык сактоо уюмдарынын базасында жалпы жана атайын наркологиялык жардам көрсөтүлөт. Дарыланган учурлардын санынын көбөйүшү баңги каражаттарына көз карандылыгы бар адамдарга дарылоо-реабилитациялык жардам көрсөтүү тутумунун айрым жылыштары жөнүндө маалымат берет.

Мындан тышкары, баңги заттарга көз карандылыкты дарылоо Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Жазаларды аткаруу мамлекеттик кызматынын (мындан ары - ЖАМК) медициналык мекемелеринде жана жеке наркологиялык клиникаларда жүргүзүлөт.

Кыргыз Республикасында дарылоочу кызмат көрсөтүүлөрүнүн спектри өзүнө төмөнкүлөрдү камтыйт:

- детоксификацияны, же жокко чыгаруу синдромун дарылоо;
- опиоидди алмаштыруу терапиясын;
- көз карандылыкты дары-дармексиз айыктырууну (медициналык-психологиялык реабилитациялоо программасы) .

Детоксификация. Детоксификациянын негизги үлгүсү болуп «психофармакологиялык үлгү», башкача айтканда, медициналык препараттардын кеңири спектрин пайдалануу менен дарылоо саналат.

Опиоидди алмаштыруу терапиясынын (мындан ары - ОАТ) программалары баңги заттарды контролдоо боюнча ыйгарым укуктуу органынын контролдугу астында мамлекеттик наркологиялык уюмдардын жана кабинеттердин базасындагы 20 пунктунда жүзөгө ашырылат. Бул программалар расмий эсепте турган опиоидге көз карандылыгы бар адамдардын үчтөн бирин жана инъекциялык баңги заттарды керектөөчүлөрдүн баа берилген санынын 5 пайызга жакынын камтыйт. ОАТ программаларынын милдеттүү курам бөлүгү болуп алардын катышуучуларына психологиялык жана социалдык жардам көрсөтүү саналат.

Программалардын натыйжалуулугу эл аралык уюмдар дайыма жүргүзүп турган баа берүүлөр менен ырасталат. Аларда, атап айтканда, апийимди мыйзамсыз керектөөнүн, кылмыштуу жосундардын, АИВти жугузуу жана андан соң анын берилиши менен байланышкан жүрүш-туруштун азайышы, ошондой эле бейтаптардын ден-соолук абалынын жана кайра социалдашуусунун жакшырышы белгиленген.

2.3.3. Үчүнчү деңгээлдеги профилактикалоо

2004-жылдан тартып өлкөдө медициналык-психологиялык реабилитациялоо программалары (дары-дармексиз айыктыруу программалары) жүзөгө ашырылууда, алар оорукаларда жана амбулаториялык шарттарда ишке ашырылып жатат.

Бирок азырынча Кыргыз Республикасынын Саламаттык сактоо министрлигинин тутумунда ойдогудай реабилитациялык борборлору жок.

Амбулаториялык программалар негизинен дарылануунун алууга жүйөлөштүрүүгө жана улантууга, ошондой эле рецидивдерди профилактикалоого багытталган.

Стационардык реабилитациялык дарылоо программаларынын негизги милдеттери болуп дарылоо программасы аяктагандан кийин туруктуу ремиссияга же баңги заттарды колдонууну толук токтотууга жетишүү саналат.

Дары-дармексиз айыктыруу программасына кабыл алуунун критерийлери болуп детокс-терапиядан алдын ала өтүү жана бейтаптарды дарылануунга жүйөлөштүрүүнүн жогорку деңгээли эсептелет.

2.4. Баңги заттарды керектөөнүн зыянын азайтуу

Зыянды азайтуу программалары инъекциялык баңги заттарды керектөөчүлөргө жана алардын маанилүү чөйрөсүнө (туугандары, өнөктөрү) багытталган жана медициналык, социалдык кызматкерлер, укук коргоо органдарынын кызматкерлери, жергиликтүү бийлик органдары, коммерциялык эмес уюмдар тарабынан жүзөгө ашырылат.

Бул программалар баңгиликке жана баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы аракеттенүү боюнча артыкчылыктуу багыттардын бири жана инъекциялык баңги заттарды керектөөчүлөр арасында АИВ-инфекциянын профилактикалоо жаатында мамлекеттик саясаттын ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

Мамлекеттик органдардын, коммерциялык эмес уюмдардын күч-аракеттерин бириктирүү, ошондой эле баңги заттарга көз карандылык жана АИВ/ЖИКС көйгөйлөрүн чечүүгө көп секторлуу ыкма жарандык сектордо, ошондой эле пенитенциардык мекемелерде зыянды азайтуу программаларын өнүктүрүү үчүн жагымдуу шарттарды түздү.

Алар дарылоо-профилактикалык уюмдардын базасында, жарандык сектордо жана пенитенциардык мекемелерде институтташтырылган.

Зыянды азайтуу программаларынын кызмат көрсөтүүлөрү өзүнө адистердин берген кеңешин; базалык медициналык жардамды; ийнелерди жана шприцтерди алмаштырууну; дезинфекциялоочу каражаттарды, презервативдерди берүүнү; маалыматтык-билим берүү иш-чараларын, анын ичинде «теӊ-теңи менен» ыкмасын; АИВ жаатында кеңеш берүүнү жана тестирлөөнү; «ишеним телефонун»; укуктук жардамды жана социалдык коштоону камтыйт.

2013-жылдын 1-январына карата баңги заттарды керектөөдөн келтирилген зыянды азайтуу үчүн өлкөдө 48 шприц алмаштыруу пункту (ШАП) иштейт, анын ичинде 7 пункту пенитенциардык тутумда, алар ИБКнын 50 пайыздан ашыгын камтыйт.[3]

Пенитенциардык тутумда «Атлантис» деген 8 реабилитациялык борбору ачылган жана иштеп жатат, алар алкоголго жана баңги заттарга көз каранды адамдарды реабилитациялоо программаларын ишке ашырат.

ЖАМКнын № 31 мекемесинде Европа Союзунун «Баңги заттарга бөгөт коюу» (CADAP) программасынын колдоосунда реабилитациялоо жана социалдык адаптациялоо борбору – РСАБ («таза зона») ачылган жана иштеп жатат, бул «Атлантис» программасынын терапиянын негизги курсун ийгиликтүү аяктаган бейтаптары өзүнүн реабилитациялоосун улантууга, эмгек жөндөмдөрүнө ээ болууга жана аны бекемдөөгө, башталгыч кесиптик билимди алууга жана бошонуп чыккандан кийин жарандык коомдо реинтеграциялоо жана адаптациялоо процессинен ийгиликтүү өтүүгө мүмкүндүк берет.

ИБК тобундагы АИВ-инфекция жаатында чабалдарга, АИВ менен жашаган адамдар (мындан ары - АЖА), кургак учук менен ооруган адамдарга басым жасоо менен, бошонуп чыккан соттолгондорду социалдык коштоо программаларын өнүктүрүүгө катуу көңүл бурулууда. Соттолгондорду бошотууга даярдоо программасы 12 пенитенциардык мекемеде киргизилген жана иштеп жатат.

Үч пенитенциардык мекемеде (эки тергөө изоляторунда жана бир түзөтүү мекемесинде) опиоидди алмаштыруу терапиясынын (мындан ары - ОАТ) программасы ишке ашырылууда, алардын негизги милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

- бейтаптардын жашоосунун жана социалдык тиричилигинин сапатын жогорулатуу;
- программалардын катышуучуларынын арасында кан аркылуу жугуучу инфекциялык ооруларды профилактикалоо.

Баңги заттарды керектөөдөн улам өлүмгө учуроону кыскартуу.

Кыргыз Республикасынын Саламаттык сактоо министрлиги «Налоксон препаратын колдонуу менен опиоиддин дозасын ашырып жиберүүнүн профилактикалоонун стандарты» бекитилген жана опиоидди керектөөчүлөрдүн арасында өлүмгө учуроону кыскартуу боюнча программа жүзөгө ашырылууда, ал опиоиддик рецепторлордун антагонистин – налоксонду таратууга негизделген. 2009-жылдан тартып бул программанын катышуучуларынын саны 500дөн 2500 адамга чейин көбөйдү.

2.5. Эл аралык кызматташтык

Кыргыз Республикасы эгемендүүлүккө ээ болгон учурдан тартып баңгиликке каршы саясатты алда канча активдүү жүргүзгөн өлкөлөрдүн ичине кирет.

Баңги заттарга каршы күрөшүүдө эл аралык кооперациянын маанисин түшүнүү менен өлкө эл аралык координациялоо тутумун активдүү өнүктүрүп жатат.

3 Кыргыз Республикасындагы 2011-2012-жылдардагы баңги кырдаал боюнча отчет

Бул багытта 1994 - жылы баңгиликке каршы негизги конвенцияларга кошулуу биринчи, алда канча олуттуу кадам болду, бул республиканын баңгиликке каршы бирдиктүү дүйнөлүк системага киришин юридикалык жактан тариздеди. Бул кадам БКЭК, БУУ БКБ жана БУУнун Өнүктүрүү программасы (БУУӨП), Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму (мындан ары - ДСУ) жана БУУнун АИВ/ЖИКС боюнча программасы (ЮНЭЙДС) сыяктуу БУУнун башка профилдик институттары менен активдүү эриш-аркак аракеттенүүгө алып келди.

Кыргыз Республикасы баңги заттарга контролдук кылуу жана баңги заттардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүнө каршы аракеттенүү чөйрөсүндө өкмөттүк жана ведомстволор аралык деңгээлдерде бир катар өлкөлөр менен эки тараптуу жана көп тараптуу эл аралык макулдашууларды түздү.

Жазык полициясынын эл аралык уюмуна (мындан ары - интерпол) Кыргыз Республикасынын кириши маанилүү кадам болуп калды.

Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин (мындан ары - КМШ) алкагында ички иштер органдары КМШнын өкмөт башчыларынын Кеңешинин 1993-жылдын 24-сентябрындагы чечими менен түзүлгөн Уюшкан кылмыштуулукка жана кылмыштардын башка коркунучтуу түрлөрүнө каршы күрөштү координациялоо боюнча бюронун (мындан ары - УКККБ) алакасы астында баңгиликке каршы ишин координациялайт.

2005-жылдын 23-июнунда Жамааттык коопсуздук жөнүндө келишим уюмунун (мындан ары - ЖККУ) Кеңешинин сессиясында ЖККУга мүчө - мамлекеттердин Баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы аракеттенүү боюнча тиешелүү органдарынын жетекчилеринин координациялоо кеңеши (мындан ары - БМЖКК) жөнүндө жобо бекитилди, андан соң баңги заттарга каршы аракеттенүү боюнча активдүү иш кулач жайды.

Шанхай Кызматташтык Уюмунун (мындан ары - ШКУ) алкагында баңгиликке каршы багыттагы бир катар иш-чаралар, анын ичинде Баңгиликти профилактикалоо боюнча иш-аракеттердин стратегиясынын жана планынын долбоорун иштеп чыгуу, биргелешкен «Чычкан капканы - 2012» оперативдүү-профилактикалык иш-чараларын, жумушчу топтордун конференцияларын жана жыйындарын өткөрүү, маанилүү маалыматты алмашууну жөнгө салуу жүзөгө ашырылып жатат.

Кыргыз Республикасы жыл сайын БУУнун алакасы астында өткөрүлүүчү «Тарсет» эл аралык операцияларга активдүү катышууда. Европалык союз менен бирге аракеттенүү алкагында Кыргыз Республикасы баңгиликке каршы иштерге «КАДАП-5» программасы боюнча катышкан.

Кыргыз Республикасы ошондой эле АЙДЕК (IDEC - International Drug Enforcement Conference) сыяктуу таасирдүү уюмдун мүчөлөрүнүн курамына кирди, ал баңги заттардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүнө каршы аракеттенүүгө умтулган дүйнөнүн 91 өлкөсүн бириктирип турат.

Өсүп бараткан баңгилик коркунучунун негизинде, Баңги заттарга контролдук кылуу жаатында региондук кызматташтык боюнча өз ара түшүнүшүү жөнүндө меморандумга кол койгон мамлекеттер (Азербайжан, Казакстан, Кыргызстан, Россия, Тажикстан, Түркмөнстан жана Өзбекстан) Борбордук Азиялык региондук маалыматтык координациялык борборун (БАРМКБ) түзүү жөнүндө чечим кабыл алды. Бул борбордун негизги милдетте-

ри баңги заттардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүнө каршы күрөшүү боюнча макулдашылган биргелешкен эл аралык операцияларды уюштурууга, жүргүзүүгө жана координациялоого көмөктөшүү, ошондой эле баңги заттардын мыйзамсыз жүгүртүлүшү менен байланышкан чек аралык кылмыштуулук боюнча маалыматты чогултууну, сактоону, коргоону, талдоону жана алмашууну камсыз кылуу болуп калды.

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2012-жылдын

9-июнундагы № 120 Жарлыгы менен бекитилген Кыргыз Республикасынын улуттук коопсуздугунун Концепциясында «Борбордук Азия регионунун маанилүү стратегиялык ролун түшүнүү менен Кыргызстан региондук интеграцияны андан ары тереңдетүү маселесине биринчи даражадагы маани берет, бул социалдык-экономикалык туруктуу өнүктүрүүнүн зарыл шарты болуп саналат. Регион боюнча бардык коңшулаш өлкөлөр менен түбөлүк достук жана жакын коңшулаштык жөнүндө келишимдер түзүлгөн. Эл аралык терроризмге, баңги бизнеске жана кылмыштуулукка каршы күрөш, жалпы социалдык-экономикалык жана экологиялык көйгөйлөрдү жана башка региондук көйгөйлөрдү чечүү коңшу мамлекеттердин бул багыттагы күч-аракеттерин бириктирүүнүн негизи болуп эсептелет» деп айтылган.

Кыргыз Республикасы баңги заттар менен байланышкан көйгөйлөрдү чечүүгө комплекстүү жана балансташкан ыкма принциптерине толук кошулат. Кыргыз Республикасы жүзөгө ашырып жаткан саясат ошондой эле БУУнун Уставында бекемделген жана Баңги каражаттары жөнүндө 1961-жылдагы Бирдиктүү Конвенцияда, Акыл-эске таасир берүүчү заттар жөнүндө 1971-жылдагы Конвенцияда жана Баңги каражаттарды жана акыл-эске таасир берүүчү заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы күрөшүү жөнүндө БУУнун 1988-жылдагы конвенциясында камтылган жалпы кабыл алынган принциптерден жана максаттардан келип чыккан.

БУУнун толук укуктуу мүчөсү болуп саналуу менен, республика БУУнун Башкы Ассамблеясы кабыл алган Саясий принциптерди ишке ашырып, ошондой эле БКЭКтин жана ДСУнун жетектөөчү принциптерин сактайт.

Ошентип, Кыргыз Республикасы баңги заттарды өндүрүүчүлөрдөн тартып акыры керектөөчүлөргө чейин жеткирүүнүн жолуна бөгөт коюу үчүн бардык: улуттук, региондук жана эл аралык деңгээлдерде чараларды көрүп жатат.

3. ЧЕЧҮҮНҮ ТАЛАП КЫЛГАН КӨЙГӨЙЛӨР

Баңги заттардын терс таасирине каршы аракеттенүү чөйрөсүндө Кыргыз Республикасы жетишкен ийгиликтерге карабастан, чечүүнү талап кылган бир катар көйгөйлөр бар.

Өткөөл мезгилдин экономикалык оорчулуктары баңгиликке жана баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы күрөшүү боюнча мамлекеттик программаларды максаттуу каржылоону камсыз кылууга мүмкүндүк берген жок. Аларды аткаруу тиешелүү мамлекеттик органдардын ишин камсыз кылууга республикалык бюджеттен бөлүнгөн каражаттардын же эл аралык гранттардын каражаттарынын эсебинен жүзөгө ашырылат. Бул, өлкөдө баңгиликке каршы аракеттенүү боюнча жүзөгө ашырылып жаткан иш-чаралардын тутумдуулугун чектейт.

Биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо. Кыргыз Республикасында биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо маселелери көбүнесе иштелип чыкпаган бойдон калууда. Анын укуктук базасы, ошондой эле стандарттары, өзгөчө билим берүү чөйрөсүндөгү стандарттары жок.

Биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоодо баңги заттарды керектөөнүн терс натыйжасына басым жасоо менен коркутуу түрүндө түшүнүү басымдуулук кылат. Тиричиликте сленгдик атоолор же криминалдык шарттуу сөздөр колдонулат, бул тыюу салынган субстанцияларды колдонууга кызыгууну гана күчөтөт.

Биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоонун бир катар жоболору мамлекеттик жана улуттук программаларда бар, бирок алар көбүнесе конференцияларды жана «тегерек столдорду» өткөрүү, чакан нускадагы адабиятты чыгаруу аркылуу жүзөгө ашырылат. Тажрыйбада жүргүзүлүп жаткан профилактикалоо иш-чараларында жаңычыл элементтер жок жана азырынча иш жүзүндө болгон бир гана – баңги заттарды ашкере колдонуу көйгөйлөрүнө коомдун көңүлүн буруу маселеси чечилип жатат.

Баңги заттарга көз карандылыктын калыптанышына, эреже катары, тамеки, алкоголь, ингалянт (учуп кетүүчү аралашмаларды камтыган) жана ушул сыяктуу психикалык активдүү заттарды (мындан ары - ПАЗ) колдонуу жол ача тургандыгы жалпы түшүнүүнү пайда кылбайт. Натыйжада тамекини, алкоголду жана баңги заттарды пайдаланууга карата балдардын жана жаштардын терс мамилесин калыптандырууга багытталган профилактикалык иш-чаралары өз-өзүнчө жана окшош эмес усулдук негизде жүргүзүлөт.

Ошентип, биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо, баңги заттарды керектөөнүн өөрчүшүнө каршы аракеттенүүнүн алда канча маанилүү өбөлгөсү катары, Кыргыз Республикасында азырынча жетиштүү өлчөмдө өнүгө элек.

Экинчи жана үчүнчү деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо. Мамлекеттик наркологиянын койка фонду, анын материалдык-техникалык курамы соңку жылдары тиешелүү түрдө өнүккөн жок, анын каржылоосу натыйжалуу дарылоо-профилактикалык ишин жүргүзүү үчүн өтө жетишсиз. Медициналык программалар көбүнесе детоксикацияга негизделген, бул дарыланууга муктаждыкты жана кызмат көрсөтүүлөрдүн талап кылынган сапатын камсыз кылууга мүмкүндүк бербейт.

Реабилитациялык программалар Кыргыз Республикасынын Саламаттык сактоо министрлигинин Республикалык наркология борборунун (мындан ары – РНБ) базасында гана иштейт. Айрым өзгөчөлүктөрдү кошпогондо, мамлекеттик органдардын кадрларын кесиптик даярдоо жана кайра даярдоо тутумунда көрсөтүлгөн багыттагы адистерди даярдоонун толук иштелип чыккан атайын программасы жок.

Пенитенциардык тутумдун шарттарында баңгиликти профилактикалоо. Жетишкендиктердин болгондугуна карабастан, пенитенциардык тутумдагы баңгини профилактикалоо абалы заманбап талаптарга жооп бербейт. Пенитенциардык тутумдагы дарылоо- профилактикалык бөлүмдөрүнүн материалдык-техникалык абалы жана жабдылышы канааттандырарлыксыз абалда калууда.

Баңги заттардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүнө каршы күрөш. Көрүлүп жаткан чараларга карабастан, баңги заттарга контролдук кылуу боюнча ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган жана укук коргоо органдарында профилдик бөлүнүштөр дээрлик түзүлгөнгө чейин уюшкан баңги кылмыштуулугуна олуттуу зыян келтирилген эмес. Эксперттик баа берүүлөр боюнча, өлкөдө мыйзамсыз жүгүртүүдө болгон баңги заттардын 1 пайыздан ашпаган көлөмү алып салынчу. Кыргыз Республикасы эл аралык баңги трафигинин каналдарынын бири бойдон калууда, ал аркылуу кыйла көлөмдөгү баңги заттар КМШ өлкөлөрүнө жана андан аркы жакка салыштырмалуу эркин өтүп кетүүдө.

Ушуну менен бирге, укук коргоо органдарынын иши кыйла даражада баңги заттарды чекене сатуучуларды жана өзү колдонуу үчүн сактаган адамдарды жоопкерчиликке тартуу менен гана чектелген. Алсак, 2012-жылы бети ачылган баңгилик кылмыштарынын түзүмүндө сатуу максатын көздөбөстөн баңги заттарды сактоо баңгилик кылмыштарынын жалпы санынын үчтөн экисин түзгөн.

Кыргыз Республикасында иштеп жаткан эл аралык жана коммерциялык эмес уюмдардын өкүлдөрү профилактикалык программалардын же шприцтерди алмаштыруу жана ОАТ пункттарынын кардарларына карата жогорулаган укук коргоо активдүүлүгүнүн фактыларын көрсөтүп жатат, бул наркологиялык кызмат көрсөтүүлөрдү берүү үчүн тоскоолдук кылган фактор болуп саналат.

Жеткиликтүү маалымат базасынын жоктугу сатуу максатын көздөбөстөн чакан өлчөмдөрдө баңги заттарды мыйзамсыз сактагандыгы үчүн адамдарды административдик жоопкерчиликке тартуу тутумунун өнүгүшүн кечеңдетип жатат, ал баңги заттарга каршы аракеттенүүнүн алдын алуучу курамдык тутумун күчөтүүгө чакырылган.

Баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө мамлекеттик органдардын кызмат адамдары тартылганына карабастан, бул чөйрөдө коррупцияга каршы күрөшүү талаптагыдай жүргүзүлбөй жатат.

Криминалдык баңги бизнесинен алынган каражаттарды мыйзамдаштыруу фактылары гана эмес, ошондой эле алардын бетин ачуу методологиясы жок. Бул багыттагы күрөш өнүкпөй жатат, бирок дүйнө өлкөлөрүнүн көпчүлүгүндө ал эң келечектүү багыттардын бири болуп саналат. Ошол эле учурда, эл аралык терроризмдин жана экстремизмдин күчтөрү криминалдык баңги бизнесин өзүнүн бузуп-жаруучулук ишин каржылоонун булагы катары активдүү пайдаланат.

Чек ара инфратүзүмүнүн жоктугунан гана эмес, ошондой эле коррупциядан улам келип чыккан өлкөнүн чек араларынын ачыктыгы көйгөйдү глобалдаштырып, Кыргызстанды дүйнөлүк баңги рыногунда жүрүп жаткан процесстерге көз каранды кылууда.

Баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүү республикадагы жалпы оперативдүү кырдаалды да түздөн-түз начарлатып жатат. Криминалдык баңги бизнесинде таасир этүү чөйрөлөрүн кайра бөлүштүрүүнүн негизинде киши өлтүрүүлөр адаттагы көрүнүш болуп калды.

Баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамдуу жүгүртүүгө контролдук. Кыргыз Республикасы баңги заттарды контролдоо чөйрөсүндө өзүнүн эл аралык милдеттенмелерин толук көлөмдө аткаруу боюнча чараларды көрүүдө. Негизинен бул чөйрөдөгү эл аралык ченемдерди аткаруу мыйзамдык деңгээлде бүткөрүлгөн. Ушуну менен бирге, адекваттуу тутумун түзүүнү аяктоо максатында, мыйзам алдындагы ченемдик укуктук актыларды кабыл алуу зарыл.

Эл аралык милдеттенмелер. БУУнун Баңги каражаттар боюнча комиссиясынын (мындан ары - БКК) 2009-жылдын 11-12-мартындагы Жогорку деңгээлдеги жыйналыштарынын этабында кабыл алынган. Саясий декларациясынын 36 жана 40-пункттарына ылайык Кыргыз Республикасы 2019-жылга карата төмөнкүлөрдү этап-этабы менен (БККнын 57-сессиясындагы баа берүүсү бар 2014-жылга чейинки мезгилде, ошондой эле андан кийин 2019-жылга чейин) жоюуну же олуттуу жана баа бериле турган кыскартууну камсыз кылуусу керек:

- апийим өсүмдүгүн жана каннабис өсүмдүгүн мыйзамсыз өстүрүүнү;
- баңги каражаттарга жана акыл-эске таасир берүүчү заттарга мыйзамсыз суроо-талапты, ошондой эле ден соолук үчүн баңги заттар менен байланышкан тобокелдиктерди жана социалдык тобокелдиктерди;
- акыл-эске таасир берүүчү заттарды мыйзамсыз өндүрүүнү, жасоону, сатууну жана таратууну, ошондой эле жүгүртүүнү;
- прекурсорлордун мыйзамсыз жүгүртүүдөн чыгышын;
- мыйзамсыз баңги заттар менен байланышкан акча каражаттарын адалдоонун масштабдарын.

4. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ӨКМӨТҮНҮН БАҢГИ ЗАТТАРГА КАРШЫ ПРОГРАММАСЫ

Баңги заттарды контролдоо чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мамлекеттик саясаты төмөнкүлөрдү кыскартуу (азайтуу) боюнча төмөнкүдөй стратегиялык багыттардын алкагында жүргүзүлөт:

- мыйзамсыз баңги заттарды сунуш кылууну;
- мыйзамсыз баңги заттарга суроо-талапты;
- баңги заттарды пайдалануудан келтирилген зыянды.

Бул Кыргыз Республикасынын баңги заттарга каршы программасы (мындан ары – Программа) төмөнкүлөргө багытталган:

- калктын баңги заттарга көз карандылыгынын жана аны менен байланышкан терс кесепеттердин деңгээлин төмөндөтүүгө;
- мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана жарандык коомдун баңги заттарга каршы ишин мобилизациялоого жана координациялоого;
- өлкөдөгү баңги кырдаалга натыйжалуу мамлекеттик жана коомдук контролду орнотууга;
- баңги заттарга көз карандылыктын таралышына жана баңги заттардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүнө каршы аракеттенүүнүн ченемдик-укуктук негизин өркүндөтүүгө.

Программаны ишке ашыруунун принциптери болуп төмөнкүлөр саналат:

- демократизм – саясий чечимдерди кабыл алууга жарандардын, алардын коомдук бирикмелеринин кеңири катышуу мүмкүнчүлүгү;
- гуманизм – адамдын инсан катары баалуулугун таануу, адамдын укуктары менен эркиндиктерин, ошондой эле анын муктаждыктары менен керектөөлөрүн эсепке алуу жана урматтоо, гендердик теңчилик;
- ачыктык – баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы аракеттенүүнүн жүрүшү жөнүндө калктын маалымдар болушунун жетиштүү деңгээли, тиешелүү маалыматты, ошондой эле профилактикалоо, дарылоо жана баңги заттарды керектөөдөн келтирилген зыянды азайтуу жөнүндө маалыматтарды алуу мүмкүнчүлүгү;
- мыйзамдуулук – Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын алкагында баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы аракеттенүү жана профилактикалык программаларды жүзөгө ашыруу;
- максатка багыт алуу – бардык аракеттерди алдыга коюлган максаттарга, конкреттүү натыйжаларга жетишүүгө баш ийдирүү, аларды өлкөдө баңги заттарга контролдук кылуу маселелерин чечүүгө багыттоо, баңги коркунучуна каршы аракеттенүүгө таламдаш болгон бардык тараптардын күч-аракеттерин бириктирүү;
- комплекстүүлүк – бардык стратегиялык багыттарды көздөө жана Кыргыз Республикасынын башка мамлекеттик жана улуттук программалары менен макулдашуу;
- илимий жактан – баңгиликтин таралышына жана баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы аракеттенүү жаатында сарамжалдуу жана балансташкан саясаттын

негизин заманбап илимий ыкмаларды жана далилдөө медицинасын колдонуунун жардамы менен алынган фактылар жана болжолдор түзүүгө тийиш, бул болсо ушул көйгөйдү чечүүнүн алда канча натыйжалуу ыкмаларын аныктоого мүмкүндүк берет;

- үзгүлтүксүздүк жана узак мезгилге улануу – криминалдык баңги бизнесине каршы чечкиндүү күрөшүүгө, ошондой эле анын кесепеттеринен арылууга багытталган туруктуу аракеттерди, ошондой эле баңги заттарды керектөөнүн жана анын кесепеттеринин алдын алуу боюнча маалыматтык-билим берүү, медициналык жана социалдык иш-чаралардын тутумдарын институтташтырууну болжолдойт;
- реалдуулук - өлкөдөгү реалдуу баңги кырдаалын эске алуу менен баңгиликтин таралышына каршы аракеттенүүнү жана баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы күрөшүүнү жүзөгө ашыруу, алдыга коюлган максаттарды жана милдеттерди тиешелүү уюштуруу, материалдык жана кадр ресурстары менен камсыз кылуу;
- кеңири камтуу - баңги коркунучу жана аны менен байланышкан мамлекеттик башкаруудагы коррупция коркунучу, уюшкан кылмыштуулук, коомдун криминалдашуусу жана радикалдашуусу алардын ар кандай көрүнүштөрүнө: баңгиден түшкөн кирешелерин мыйзамдаштырууга («адалдоо»), террористтик аракеттерге, адамдарды мыйзамсыз сатууга, диний экстремизмге бир эле учурда дифференцияланган таасирди талап кылат;
- баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлордун жүгүртүүлүшүн контролдоо чөйрөсүндө эл аралык укуктун ченемдерине шайкештик;
- жооп иретиндеги чаралардын, көрүнүштүн коомдук коркунучтуулук даражасынын шайкештиги;
- калктын катышуусу;
- эл аралык кызматташтык - баңги заттардын жүгүртүлүшүнө каршы күрөштө эки жана көп тараптуу негизде эл аралык кызматташтыкты чыңдоо жана кеңейтүү.

4.1. Программанын негизги максаттары жана милдеттери

Бул Программанын негизги максаттары болуп төмөнкүлөр саналат:

- баңги заттардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүнүн көлөмүн төмөндөтүү;
- баңги заттарды керектөөнү жана алардан келип чыккан кесепеттерди азайтуу;
- дарылык баңги каражаттарынын жана акыл-эске таасир берүүчү заттардын саламаттык сактоонун муктаждыктарына ылайык жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу.

Баңги заттарды контролдоо чөйрөсүндө максаттарды ийгиликтүү ишке ашыруу төмөнкүдөй стратегиялык милдеттердин комплексин чечүүнү талап кылат:

- биринчи, экинчи жана үчүнчү деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо мамлекеттик системасын өнүктүрүү, мында биринчи деңгээлдеги профилактикалоого артыкчылык берүү;
- баңги кылмыштуулугуна жана коррупцияга, өзгөчө уюшкан формалардагы кылмыштуулукка каршы күрөшүү;
- баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамдуу жүгүртүүгө контролдоонун мамлекеттик тутумун өркүндөтүү;

- баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы аракеттенүүдө укук коргоо ишин өркүндөтүү;
- медициналык наркологиялык жардам тутумун өркүндөтүү;
- баңги заттарды мыйзамсыз керектөөнүн терс кесепеттерин (АИВ, вирустук гепатит жана башкалар) азайтуу;
- баңгиликке каршы ишти уюштуруучулук, ченемдик-укуктук жана ресурстук камсыз кылууну өркүндөтүү;
- баңги заттарга каршы профилактикалык иш-чараларга жарандык коомду тартуу;
- эл аралык кызматташтыктын деңгээлин жана натыйжалуулугун арттыруу.

4.2. Баңги заттарга контролдук кылуу чөйрөсүндөгү мыйзамдар

Бул Программанын укуктук негизи болуп Кыргыз Республикасынын мыйзамдары, анын ичинде Кыргыз Республикасынын мыйзамдар, башка ченемдик укуктук актылар, ошондой эле мыйзамда белгиленген тартипте күчүнө кирген Кыргыз Республикасы катышуучу болуп саналган эл аралык келишимдер саналат.

Улуттук мыйзамдар. Кыргыз Республикасынын Конституциясы, «Баңги кылуучу каражаттар, акыл-эске таасир берүүчү заттар жана прекурсорлор жөнүндө», «Коомдук саламаттык сактоо жөнүндө», «Кыргыз Республикасындагы саламаттык сактоо уюмдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамдары, Кыргыз Республикасынын Президентинин 2013-жылдын 21-январындагы № 11 Жарлыгы менен бекитилген 2013-2017-жылдардын мезгилине Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн стратегиясы, Кыргыз Республикасынын Президентинин 2012-жылдын 9-июнундагы № 120 Жарлыгы менен бекитилген Кыргыз Республикасынын Улуттук коопсуздугунун концепциясы, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2012-жылдын 15-майындагы № 297 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын 2012-2016 жылдарга Жазык-аткаруу (пенитенциардык) тутумун өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы, «Кыргыз Республикасында контролдонууга тийиш болгон баңги каражаттары, акыл-эске таасир берүүчү заттар жана прекурсорлор жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2007-жылдын 9-ноябрындагы № 543 токтому.

Эл аралык документтер. Баңги каражаттары жөнүндө БУУнун 1961-жылдагы бирдиктүү конвенциясы, Акыл-эске таасир берүүчү заттар жөнүндө БУУнун 1971-жылдагы конвенциясы, Баңги каражаттарды жана акыл-эске таасир берүүчү заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы күрөшүү жөнүндө БУУнун 1988-жылдагы конвенциясы, БУУнун Башкы Ассамблеясы жыйырманчы атайын сессиясында кабыл алган 1998-жылдын 10-июнундагы S-20/2 Саясий декларация, Баңги заттарга суроо-талапты кыскартуунун жетектөөчү принциптери жөнүндө БУУнун Башкы Ассамблеясынын 1998-жылдын 10-июнундагы S-20/3 декларациясы, Баңги каражаттар боюнча комиссиянын Жогорку деңгээлдеги 2009-жылдын 11-12-мартындагы жыйынынын этабында кабыл алынган Баңги заттардын дүйнөлүк көйгөйлөрүнө каршы күрөшүүнүн комплекстүү балансташкан стратегиясын иштеп чыгуу максатында эл аралык кызматташтыкты жөнгө салуу боюнча Саясий декларация жана Иш-аракеттердин планы, Баңги каражаттарга контролдук кылуу боюнча эл аралык комитеттин: «Жоготуулар жана баңги каражаттарды жок кылуу жөнүндө статистикалык маалыматтарды БКЭКке берүү тууралуу», «Химиялык өнөр жайдын аракеттеринин ыктыярдуу кодексин даярдоо

жөнүндө», «Эл аралык контролдогон баңги каражаттар менен дарылануугa баргандарга карата», «Эл аралык контролдо турган буюмдарды Интернет аркылуу мыйзамсыз сатуунун алдын алуу боюнча», «Эталондук үлгүлөр боюнча», «Отчеттор боюнча» жана башка жетектөөчү принциптери, ошондой эле БУУнун Экономикалык жана социалдык кеңешинин (ЭКОСОС) 2004/40 резолюциясын аткаруу үчүн иштелип чыккан Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюмунун (ДСУ) психологиялык-социалдык коштоосу бар опиоиддик көз карандылыкты фармакологиялык дарылоо боюнча колдонмосу.

4.3. Иш жүргүзүүнүн негизги багыты

4.3.1. Мыйзамсыз баңги заттарга суроо-талапты кыскартуу

БУУнун Башкы Ассамблеясынын 1998-жылдын 10-июнундагы S-20/3 резолюциясына ылайык мыйзамсыз баңги заттарга суроо-талапты кыскартуу боюнча чаралар мыйзамсыз баңги каражаттарына жана акыл-эске таасир берүүчү заттарга керектөө суроо-талабын жоюуга же кыскартууга багытталган. Алар баңги заттарды керектөөнүн алдын алууну жана аларды ашкере колдонуунун жагымсыз натыйжаларын азайтууну; географиялык абалды, экономикалык шарттарды, баңги заттарды керектөөчүлөрдүн санын, маданий өзгөчөлүктөрдү жана гендердик факторлорду эске алуу менен айрым адамдардын жана бүтүндөй алганда коомдун активдүү жана макулдашылган катышуусун камсыз кылууну жана кубаттоону камтыйт.

Бул Программанын принциптери болуп төмөнкүлөр саналат:

- стандартташтыруу, башкача айтканда, профилактикалык иш-чараларын жүзөгө ашыруунун бирдиктүү талаптарын жана ыкмаларын иштеп чыгуу жана киргизүү;
- профилактикалоо объекттеринин ар биринин өзгөчөлүгүн эске алуу менен таасир этүүнүн даректүүлүгү;
- позитивдүүлүк, башкача айтканда, профилактикалоо объекттерине таасир этүүдө маалыматтык коркутуп-үркүтүүнүн жоктугу;
- тутумдук, башкача айтканда, жарандык коомдун субъекттеринин жана пенитенциардык мекемелердин тиешелүү көңүл буруусу жана аларды координациялоо менен профилактикалоонун бардык объекттерине комплекстүү үзгүлтүксүз таасир этүү;
- адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин сактоо, гендердик теңчилик;
- секторлор аралык кызматташтык, мамлекеттик жана жарандык секторлордун эриш-аркак аракеттенүүсү.

Биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо

Биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо мамлекеттик органдардын жана жарандык коомдун ишинде мыйзамсыз баңги заттарга суроо-талапты төмөндөтүүнүн негизги ыкмаларынын бири болуп саналат. Биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоонун негизги максаты үй-бүлөнүн жана мамлекеттин колдоосу менен психикалык жактан чың, инсан катары калыптанган, мыйзамдын чегинен чыкпаган жана өзүнүн жүрүш-турушу үчүн жоопту, сергек жашоо көндүмдөрү бар, турмуштук көйгөйлөрдү адекваттуу ыкмалар менен жеңүүгө кудуреттүү адамды тарбиялоо болуп саналат.

Биринчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоонун милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

- ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү, анын ичинде тиешелүү мыйзам долбоорлорун Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин кароосуна киргизүү аркылуу мыйзамсыз жүгүртүүдөгү баңги заттарга суроо-талапты натыйжалуу кыскартуу үчүн жагымдуу укуктук чөйрөнү түзүү;
- баңги заттарды контролдоо боюнча ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын координациялоо ишинин профилактикалык курамын күчөтүү;
- сергек жашоо ыңгайын жүргүзүү үчүн шарттарды түзүү жана үй-бүлө, мамлекет, жаштар бирикмелери, жарандык жана бизнестик жамаат, ошондой эле жалпыга маалымдоо каражаттары тарабынан балдар жана жаштар үчүн баңги заттарды керектөөнүн альтернативасын берүү (ден соолукту чыңдоочу жана жеткиликтүү эс алууну уюштуруу, анын ичинде дене тарбиясы менен спортту, активдүү оюндарды, жекече, топтук же массалык иш-чараларды өнүктүрүү аркылуу);
- жергиликтүү мамлекеттик администрациялардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын профилактикалык ишин активдештирүү, ошондой эле мамлекеттик жана коомдук мекемелерде (билим берүү, саламаттык сактоо, социалдык коргоо уюмдары, куралдуу күчтөр, укук коргоо органдары, пенитенциардык тутум, жалпыга маалымдоо каражаттары) санитардык-агартуу ишинин жана маданий тарбиялоонун үзгүлтүксүз тутумун түзүү;
- ден-соолукту сактоого жана чыңдоого, социалдык жыргалчылыкка жетишүүгө умтулууга көмөктөшүүчү турмуштук көндүмдөрдү калыптандыруу (чечимдерди кабыл алуу, натыйжалуу баарлашуу, критикалык ой жүгүртүү, теңтуштардын терс кысымына каршылык көрсөтүү, эмоцияны башкара билүү көндүмдөрүнө үйрөтүү);
- психикалык активдүү заттарды (мындан ары – ПАЗ) керектөөнүн кесепеттери жөнүндө маалымдоого илимий-негизделген усулдарды жана ыкмаларды түзүү;
- кризистик кырдаалдарда жаштарды колдоо тутумун уюштуруу;
- пенитенциардык мекемелерде алардын өзгөчүлүгүн сактоо шарты менен биринчи деңгээлдеги профилактикалоо тутумун түзүү.

Экинчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо

Экинчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо – бул үй-бүлөнүн жана мамлекеттин колдоосу менен адамды жана социалдык чөйрөнү жакшыртууга, ошондой эле баңги заттарды керектөөчүлөрдү профилактикалык программаларды жүзөгө ашырууга тартууга багытталган медициналык, психологиялык жана социалдык иш-чаралардын комплекси.

Экинчи деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоонун милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

- баңги заттарды керектөөчүлөрдү дарылоону, багууну жана колдоону ишке ашыруу үчүн ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү жана жагымдуу укуктук чөйрөнү түзүү;
- Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык пенитенциардык мекемелер жана жарандык калк үчүн жеткиликтүү, илимий жактан негизделген наркологиялык жардамды камсыз кылуу;

- купуялуулук шарттарында кызмат көрсөтүүлөрдүн толук спектрин алуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу менен мамлекеттик наркологиялык кызматтын дараметин өстүрүү жана инфратүзүмдөрүн өнүктүрүү, медициналык персоналдын ишинин натыйжалуулугунун сапатын жогорулатуу;
- баңги заттарга көз каранды адамдарды диагностикалоо, дарылоо жана реабилитациялоо жаатында илимий изилдөөлөрдү колдоо, жаңы технологияларды ишке киргизүү;
- баңги заттарды керектөөчүлөрдү реабилитациялоо жана социалдык жактан адаптациялоо боюнча кызмат көрсөткөн менчиктин бардык формаларындагы уюмдарды өнүктүрүү жана колдоо;
- баңги заттарды керектөөчүлөрдүн жакын чөйрөсүнө (бирге көз каранды адамдарга) психологиялык, социалдык жана укуктук колдоону камсыз кылуу;
- баңги заттарга көз карандылыкты агонисттер жана антагонисттер менен дары-дармектик дарылоо программаларын өнүктүрүү жана кеңейтүү;
- кабыл алуучу-бөлүштүрүүчү жайларда, убактылуу кармоо жайларында, тергөө изоляторлорунда, түзөтүү мекемелеринде жана башка камакта кармоо жерлеринде баңги заттарга көз карандылыктан жабыркаган адамдардын экинчи деңгээлдеги профилактикалоо кызмат көрсөтүүлөрүнө жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу.
- Кыргыз Республикасынын пенитенциардык тутумунда психологиялык кызматын өнүктүрүү.

Үчүнчү деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоо

Үчүнчү деңгээлдеги профилактикалоо – бул наркологиялык оорулардын рецидивдеринин жана алардын ырбап кетишинин алдын алууга, ошондой эле көз каранды адамдарды андан ары реабилитациялоого багытталган иш-чаралардын комплекси.

Үчүнчү деңгээлдеги баңгиликти профилактикалоонун милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

- медициналык ишмердикти жүзөгө ашырууга уруксаттамасы бар, менчиктин бардык формаларындагы наркологиялык мекемелердин ишинде координациялоону жана ыкмалардын бирдиктүүлүгүн камсыз кылуу;
- баңги заттарга көз каранды адамдарды реабилитациялоонун жана аларды андан ары социалдык адаптациялоонун натыйжалуу инновациялык технологияларын иштеп чыгуу жана киргизүү;
- Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жарандык сектордо жана пенитенциардык мекемелерде жеткиликтүү, илимий жактан негизделген наркологиялык жардамды камсыз кылуу;
- баңги заттарга көз каранды адамдарды реабилитациялоо жана социалдык адаптациялоо боюнча медициналык наркологиялык жардам берген жана кызмат көрсөткөн менчиктин бардык формаларындагы уюмдарды өнүктүрүү жана колдоо;
- баңги заттарга көз каранды адамдардын бири-бирине жардам берүү топторун колдоо.

4.3.2. Баңги заттарды мыйзамсыз сунуш кылууну кыскартуу

Бул иштин багыты баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө (өндүрүү, даярдоо, ташуу, жөнөтүү, сактоо жана сатуу) каршы күрөшүүгө, ошондой эле баңги заттардын мыйзамсыз жүгүртүүгө чыгып кетишине жол бербөөгө багытталган.

Бул багыттын принциптери болуп төмөнкүлөр саналат:

- тутумдук, башкача айтканда, жарандык коомдун субъекттеринин жана пенитенциардык мекемелердин тиешелүү көңүл буруусунун жана координациялоосунун астында баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүнүн бардык этаптарына үзгүлтүксүз комплекстүү таасир этүү;
- мыйзамдуулук, башкача айтканда, баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүү чөйрөсүн жөнгө салган мыйзамдардын чектеринде баңгилик коркунучуна каршы аракеттенүүнү жүзөгө ашыруу;
- адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин сактоо, гендердик теңчилик;
- секторлор аралык кызматташтык, мамлекеттик жана жарандык секторлордун эриш-аркак аракеттенүүсү;
- укук коргоо органдарынын ортосунда секторлор аралык кызматташтык жана эриш-аркак аракеттенүүсү;
- эл аралык кызматташтык (баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы күрөштө эки жана көп тараптуу негизде эл аралык кызматташтыкты чыңдоо жана кеңейтүү);
- баңги каражаттарды жана прекурсорлорду мыйзамдуу жүгүртүүнү контролдоо чөйрөсүндө ыкмалардын балансташкандыгы.

Бул багыттын милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

- баңги трафигинин, баңги каражаттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын жана прекурсорлордун контрабандасынын каналдарын, мыйзамсыз баңги каражаттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын жана алардын прекурсорлорунун дүң жана чекене таралышынын тарамдарын табуу жана жоюу;
- баңги заттарды мыйзамсыз даярдоонун чийки зат базасын азайтуу;
- баңги каражаттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын жана прекурсорлордун мыйзамдуу жүгүртүүдөн мыйзамсыз жүгүртүүгө чыгып кетишин чектетүү;
- баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүдөн түшкөн кылмыштык кирешени мыйзамдаштырууга (адалдоого) каршы күрөшүү, ошондой эле алардын мыйзамсыз орун которушунун каналдары менен ыкмаларын табуу жана жоюу;
- ПАЗдын контролдонбогон түрлөрүн андан ары жүгүртүүгө жана керектөөгө жол бербөө боюнча ченемдик жана башкаруу чечимдерин кабыл алуу, тажрыйбалык чараларды көрүү менен аларды керектөө фактыларын табуу.

4.3.3. Баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы күрөшүү

Баңги заттарды мыйзамсыз сунуш кылууну кыскартуу чөйрөсүндө иштин негизги багыттары төмөнкүлөр болуп саналат:

- баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы күрөшүүнү жана алардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүн контролдоонун ченемдик укуктук базасын, анын ичинде аралыктык сатуу дарыканаларынын ишин өркүндөтүү;
- баңги заттарга каршы бөлүмдөрдүн кадрларын кесиптик даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу тутумун түзүү;
- Кыргыз Республикасынын укук коргоо органдарынын баңги заттарга каршы күрөшүү бөлүнүштөрүнүн потенциалын, анын ичинде атайын каражаттар жана техника менен чыңдоо аркылуу чек аралардын ачыктыгын азайтуу;
- баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүү деңгээли жогору болгон өлкөлөрдөн Кыргыз Республикасына келген жүктөрдү жана адамдарды контролдоону күчөтүү;
- баңги бизнесине, анын ичинде анын уюшкан формаларына каршы күрөштө ыкчам издөө ишин күчөтүү. Кылмыштуу кирешелерди мыйзамдаштырууга (адалдоо), коррупцияга, террористтик жана экстремисттик топторду баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүдөн алынган каражаттар менен каржылоо каналдарына, ошондой эле улуттар аралык уюшкан кылмыштуу топторунун ишине бөгөт коюу;
- оперативдүү маалыматтарды жана далилдерди чогултуу жана пайдалануу ыкмаларын, анын ичинде соттор санкция берген электрондук байкоо жүргүзүү жана берүүлөрдү контролдоо сыяктуу далил чогултуу ыкмаларын иштеп чыгуу;
- маалымат-талдоо тутумдарын түзүү, маалыматтарды чогултууну, иштетүүнү жана талдоону өркүндөтүү, электрондук маалымат базасын түзүү жана аларга адистердин жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу, ошондой эле алардын жарыяланбастыгын жана маалымат булактарын коргоону камсыз кылуу менен оперативдүү маалыматтарды алмашуу;
- түзөтүү мекемелеринин контролдоп-өткөрүү режимин өркүндөтүү: баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды табуу заманбап техника жана каражаттар менен (кызматтык издөө иттери, газ анализаторлор ж.б.) камсыз кылуу;
- баңги кырдаалын болжолдоо тутумун түзүү жана укук коргоо органдарынын жаңы шарттарда иштөөгө даярдыгын камсыз кылуу;
- баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы күрөштө укук коргоо органдарына көмөк көрсөтүү үчүн калк менен эриш-аркак аракеттенүүнү күчөтүү;
- ченемдик укуктук базаны чыңдоо, маалымат, тажрыйба жана байланыш офицерлерин алмашуунун мамлекеттер аралык механизмдери аркылуу эл аралык кызматташтыкты өркүндөтүү; баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду контролдоп жеткирип берүүлөрдү белгиленген тартипте жүргүзүү; макулдашылган мамлекеттер аралык оперативдүү - профилактикалык операцияларын ишке ашыруу; тергөөдө, сот өндүрүшүндө жана кылмыштык жазалоодо өз ара укуктук жардам берүү.

4.3.4. Баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамдуу жүгүртүүнү контролдоо

Баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамдуу жүгүртүүнү контролдоо тутумунун негизги милдеттери:

- Кыргыз Республикасынын эл аралык-укуктук милдеттенмелерин аткаруу аркылуу баңги каражаттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын жана прекурсорлордун

мыйзамсыз жүгүртүүгө чыгып кетишин болтурбоо тутумун өркүндөтүү жана препараттан таасир берүүчү заттарды бөлүп алууга тоскоолдук кылган формаларда баңги заттарды камтыган дары-дармек каражаттарын ташып келүү механизмдерин калыптандыруу;

- «Баңги кылуучу каражаттар, акыл-эске таасир берүүчү заттар жана прекурсорлор жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамында жана Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган эл аралык макулдашууларда каралган максаттарда контролдонуучу заттарга калктын жана өнөр жайдын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу.

Баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамдуу жүгүртүүнү контролдоо чөйрөсүндө иштин артыкчылыктуу багыттары:

- баңги каражаттарды жана акыл-эске таасир берүүчү заттарды (ташып келүүдөн тартып, айкын керектөөчүгө чейин) бөлүштүрүүнүн мыйзамдуу каналдарын контролдоо тутумдарын өркүндөтүү, улуттук мыйзамдарды шайкеш келтирүү жана аларды бул чөйрөдөгү Кыргыз Республикасынын эл аралык милдеттенмелерине ылайык келтирүү;
- товарлардын агымын изилдөө жана мыйзамдуу контролдонуучу препараттарды керектөөлөргө баа берүү;
- баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду эсепке алуунун жана жүгүртүлүшүн контролдоонун өркүндөтүлгөн тутумун ишке киргизүү;
- баңги заттарга көз карандылыкты пайда кылган баңгилик дары-дармек каражаттарын пайдалануунун ылайыкташтыруу жана тиешелүү контролдоочу чараларды көрүү;
- прекурсорлорго контролдук кылуу боюнча чараларды өркүндөтүү;
- эл аралык кызматташтыкты кеңейтүү, анын ичинде эл аралык операцияларга катышуу.

Баңги дары-дармектик каражаттар оорунун синдромун жок кылуу үчүн медициналык максаттарда сатып алына тургандыгын эске алып, ошондой эле муктаж адамдарга баңги каражаттардын жана акыл-эске таасир берүүчү заттардын дары-дармектик формаларын дайындалган дарылоого ылайык толук көлөмдө берүү үчүн медициналык жана социалдык инфратүзүмдөрдү өнүктүрүү менен экономикалык ыкмаларды да пайдалануу зарыл.

Баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамдуу жүгүртүүнүн субъекттерин камсыз кылуу бул иштин зарылчылыгын төмөнкүлөрдүн негизинде шарттайт:

- Кыргыз Республикасынын аймагында контролдоого тийиш болгон баңги каражаттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын жана прекурсорлордун тизмелерин дайыма жаңылап туруунун;
- менчиктин бардык формаларындагы субъекттердин ишине туруктуу мониторинг жүргүзүүнүн жана контролдоонун;
- баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамдуу жүгүртүүнү контролдоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын өркүндөтүүнүн.

4.3.5. Зыянды азайтуу

Зыянды азайтуу – бул баңги заттарды керектөөнүн терс медициналык, социалдык, укуктук, экономикалык жана демографиялык кесепеттерин азайтууга багытталган иш-чаралардын комплекси, алардын максаты баңги заттарды керектөөчүлөрдүн өлүмгө учуроосун азайтуу, инфекциялык оорулардын профилактикалоо, ошондой эле баңги заттарга көз каранды адамдын жана бүтүндөй алганда коомдун турмушунун сапатын жакшыртуу болуп саналат.

Бул багыттын принциптери болуп төмөнкүлөр саналат:

- мыйзамдуулук, башкача айтканда, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын алкагында программаларды жүзөгө ашыруу;
- программалардын катышуучуларынын мыйзамдуу укуктары менен таламдарын урматтоо, басмырлоодон жана стигматизациялоодон арылуу;
- гендердик теңчиликке кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгү;
- зыянды азайтуу программаларын мамлекеттик органдардын жакташы;
- программаны тандоонун жана ага катышуунун ыктыярдуулугу;
- өзүнүн жүрүш-турушу үчүн кардардын жоопкерчилиги.

Зыянды азайтуу программаларынын башкы стратегиялык максаты – баңги заттарды керектөөдөн, анын ичинде АИВ-инфекциянын жана кан аркылуу өтүүчү башка инфекциялардын таралышынан келтирилген медициналык кесепеттердин алдын алуу, ошондой эле баңги заттарды керектөөчүлөрдүн өлүмгө учурашын азайтуу.

Бул багыттын милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

- баңги заттардан келтирилген зыянды азайтуу чөйрөсүндө тиешелүү эл аралык ченемдерди аткаруу;
- жарандык сектордо, кабыл алуучу-бөлүштүрүүчү жайларда, убактылуу кармоо жайларында, тергөө изоляторлорунда, түзөтүү мекемелеринде жана камакта кармоонун башка жерлеринде муктаж адамдар үчүн кызмат көрсөтүүлөрдүн комплекстүү пакетинин жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу;
- адистерди (дарыгерлерди, социалдык кызматкерлерди, педагогдорду, укук коргоо органдарынын кызматкерлерин) кесиптик даярдоо жана дипломдон кийинки үзгүлтүксүз окутуу тутумун өркүндөтүү;
- зыянды азайтуу максаттары жана милдеттери жөнүндө калкты, анын ичинде жалпыга маалымдоо каражаттарынын катышуусу менен агартуу үчүн маалыматтык-билим берүү программаларын иштеп чыгуу жана киргизүү;
- зыянды азайтуу программаларын натыйжалуу жүзөгө ашыруу үчүн үй-бүлө, мамлекет жана жарандык коом тарабынан шарттарды түзүү.

Зыянды азайтуунун артыкчылыктуу багыттары:

- - стерилизацияланган ийнени, шприцтерди жана презервативдерди берүү;
- базалык медициналык жардамды жана адистердин кеңеш берүүсү;
- коопсуз инъекциялык, сексуалдык жүрүш-туруш, АИВ-инфекциялар жана вирустук гепатиттер жөнүндө маалымат берүү;

- зыянды азайтуу программаларында баңги заттарга көз каранды жана «бирге көз каранды» адамдардын коомдоштугунун ролун жогорулатуу;
- зыянды азайтуу программалары үчүн кадрларды даярдоо.

Опиоиддердин дозасын ашыруудан улам өлүмгө учуроону четтетүү. Опиоиддердин дозасын ашыруудан улам өлүмгө учуроону четтетүүнүн милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

- дарыгерге чейин кечиктирилгис жардам көрсөтүү боюнча ченемдик укуктук базаны иштеп чыгуу;
- дозасы ашып кеткен учурда кечиктирилгис жардам көрсөтүүгө медициналык, социалдык жана башка кызматтардын, ошондой эле укук коргоо жана пенитенциардык тутумдардын жана коммерциялык эмес уюмдардын кызматкерлерин окутуу тутумун түзүү;
- тиешелүү мамлекеттик кызматтарды жана коммерциялык эмес уюмдарды зарыл санда опиоиддик рецепторлордун антагонисттери менен камсыз кылуу;
- опиоиддерди керектеген адамдардын арасында дозаны ашырууну профилактикалоо жана кечиктирилгис жардам көрсөтүү боюнча маалымат-түшүндүрүү иштерин жүргүзүү.

5. ПРОГРАММАНЫ АТКАРУУ ЖАНА КОНТРОЛДОО

Бул программаны ишке ашыруу максатында финансылык каражаттарды эсептөө жана байкоо жүргүзүү менен баа берүүнүн индикаторлорун камтыган республикалык, ведомстволук жана региондук иш-чаралар пландарын иштеп чыгуу каралган.

Бул Программаны ишке ашыруунун, программалар менен пландарды аткаруунун жүрүшүн контролдоо баңги заттарды контролдоо боюнча ыйгарым укуктуу мамлекеттик органга жүктөлөт.

Ушул Программаны ишке ашырууга тартылган бардык мамлекеттик органдар иштин тиешелүү багыттары боюнча Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө мезгил-мезгили менен отчет берет.

Бул Программаны каржылоо республикалык бюджетте тийиштүү жылга министрликтер жана ведомстволор үчүн каралган каражаттардын чегинде, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынбаган башка булактардан жүргүзүлөт.

ГЛОССАРИЙ

Агонисттер – рецепторлордун активдештирүү принциби боюнча аракеттенген заттар. Опиоид рецепторлорунун агонисттери типтүү баңги анальгетиктер категорияларын түзөт.

Антагонисттер – рецепторлордун дүүлүктүрүү эффектинин козголушуна тоскоол болгон, атаандаштык басаңдаткыч тиби боюнча рецепторлорду тосууга жөндөмдүү заттар.

Аралыкта сатуу дарыканалары (анын ичинде Интернет-дарыканалар) – телефон же интернет-сайттар аркылуу тапшырык кылынган медициналык препараттарды үйгө жеткирүү боюнча уюмдар.

ПАЗга көз каранды бейтап – саламаттык сактоо уюму тарабынан «ПАЗды пайдалануунун натыйжасында, психикалык жана жүрүм-турумдун бузулушу» - диагнозу коюлган адам.

Ташып келүү (импорт) жана ташып чыгуу (экспорт) – баңги каражаттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын же прекурсорлордун Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары жакка орун которушу же алардын башка мамлекеттен Кыргыз Республикасына ташылып келиши.

Гашиш – каннабистин чайыры (CANNABIS RESIN) – бөлүп алынган чайырдын атайын даярдалган аралашмасы, «каннабис» өсүмдүгүнүн чаңы же аралашмага кандай форма берилгенине карабастан – таблеткалар, пилюлалар, ныкталган плиткалар, пасталар жана башкалар (буга үрөндөр кирбейт) – «каннабис» өсүмдүгүнүн баштарын ар кандай толтургучтар менен иштетүү (майдалоо, ныктоо ж.б.) аркылуу жасалган аралашма. Негизги активдүү ингредиент болуп дельта-9-тетрагидроканнабинол саналат.

Героин – диацетилморфин, морфиндин 3,6-диацетилдүү туундусу.

Мамлекеттик квота (жылдык керектөө) – баңги каражаттардын жана акыл-эске таасир берүүчү заттардын мыйзамдуу жүгүртүлгөн чектеринде Кыргыз Республикасынын аларга болгон керектөөсүн эсептөөнүн негизинде Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан эл аралык келишимдерге ылайык белгиленген баңги каражаттардын же акыл-эске таасир берүүчү заттардын максималдуу саны.

Детоксификация (Detoxification) – психикалык активдүү заттардын таасиринен бейтапты чыгаруу процесси.

Баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамдуу жүгүртүү – буга уруксаты бар мамлекеттик органдардын, жеке жактардын, менчигининин түрүнө карабастан ишканалар менен мекемелердин баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду иштеп чыгуу, өндүрүү, жасоо, кайра иштетүү, сактоо, ташуу, жөнөтүү, берүү, сатуу, бөлүштүрүү, сатып алуу, пайдалануу Кыргыз Республикасынын бажы аймагына ташып келүү, Кыргыз Республикасынын бажы аймагынан ташып чыгуу менен байланышкан иши.

Көз карандылык (Dependence). Жалпы пайдаланылган маани катары атоо кимдир бирөө тарабынан бир нерсеге, же кыймыл аракет кылууга жөндөмдүүлүгүн же өмүрүн

сактоого болгон зарылчылык же муктаждык абалын билдирет. Аны кеңири мааниде калаган ПАЗга көз карандылыкка карата, же тар мааниде - айкын баңги заттарга же баңги заттар классына карата пайдаланууга болот (мисалы, опиоиддерден көз карандылык). «Көз карандылык» атоосу баңги каражаттардан көз карандылыктын соматикалык, ошондой эле психологиялык элементтеринине көпчүлүк учурда тийиштүү болот.

Баңги каражаттарды же акыл-эске таасир берүүчү заттарды жасоо – баңги каражаттарынын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын же алардын прекурсорлорунун негизинде пайдаланууга жана керектөөгө даяр баңги каражаттарынын, ПАЗдын же алардын дарылык каражаттарын камтуучулардын формалары алынган иш-аракеттер.

Инъекция – аралашмаларды организмге шприцтин жана ичи бош ийненин жардамы менен киргизүү ыкмасы.

Интоксикация – ПАЗды денеге киргизгенден кийин аң-сезимдин деңгээлинин, когнитивдик функциясынын, кабыл алуунун, ой жүгүртүүнүн, эмоциялык реакциянын, жүрүш-турушунун жана башка психофизиологиялык функциялардын жана реакциялардын бузулушуна алып келүүчү абал.

Катуу интоксикация – клиникалык мааниси (F11.0) болгон интоксикацияны белгилөө үчүн МКБ-10до пайдаланылган атоо. Заттардын өзүнө жана аны денеге киргизүү ыкмасына жараша жаракаттар, кусунду массасы менен дем алуу, делирий, кома жана тарамыш тартылуу оорунун өрчүп кетишинин себеби болушу мүмкүн.

Каннабис (кара куурай) - Cannabis түрүндөгү бардык өсүмдүктөр.

Криминогендик кырдаал – кылмыштуу жосундардын жайылышы менен мүнөздөлгөн, кылмышты пайда кылган, кылмыштуулуктун күчөшүнө түрткү болгон жагдай.

Криминалдык баңги бизнеси – баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүү.

Өстүрүү – апийим өсүмдүгүн жана кара куурайды, башка баңги заттарды камтыган өсүмдүктөрдү себүү жана өстүрүү.

Апийим өсүмдөгү (лат. Papaver somniferum) – апийим түркүмүндөгү (Papaveraceae) бир жылдык чөп өсүмдүгү.

Марихуана (MARIHUANA) – «каннабис» түрүндөгү бардык өсүмдүктөрдүн сабактан тышкары (кургатылган же кургатылбаган), майдаланган же майдаланбаган (буга үрөн кирбейт) баштары жана жалбырактары. Негизги активдүү ингредиент болуп дельта-9-тетрагидроканнабинол саналат.

Баңги каражаттарга жана акыл-эске таасир берүүчү заттарга эл аралык квота – Баңги каражаттар жөнүндө 1961-жылдагы бирдиктүү конвенцияга жана Акыл-эске таасир берүүчү заттар жөнүндө 1971-жылдагы конвенцияга катышкан өлкөлөр үчүн БУУнун Баңги заттарга контролдук кылуу боюнча эл аралык комитети тарабынан бул өлкөлөрдүн өкмөттөрү берген аларга болгон муктаждыкты эсептөөнүн негизинде жыл сайын бекитилүүчү баңги каражаттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын жана прекурсорлордун лимити.

Морфин – апийимдин башкы алкалоиддеринин бири, ал уйку келтирүүчү Papaver somniferum апийиминде камтылат.

Баңгилик – баңги каражаттарды ашкере керектөөнүн айынан өнөкөт интоксикациядан келип чыккан, аларга психикалык же физикалык көз карандылыгы менен мүнөздөлгөн оорулуу психикалык абал.

Наркологиялык жардам – психикалык абалды текшерүүнү, психикалык бузууларды, анын ичинде көз карандылыкты диагностикалоону, психикалык бузуулардын жана көз карандылыктын күчөшүн дарылоону жана профилактикалоону, жарандарды медициналык-социалдык жактан адаптациялоону жана рабилитациялоону камтыган адистештирилген атайын медициналык жардамдын түрү.

Наркологиялык кызмат көрсөтүү - амбулаторияда жана ооруканада көрсөтүлүүчү кызмат. Аларга медициналык манипуляция, медициналык текшерүү, медициналык күбөлөндүрүү, сот-наркологиялык экспертиза, консультация берүү, маалымдоо кирет.

Наркологиялык мекеме – саламаттык сактоо уюму же анын түзүмдүк обочолонгон бөлүнүшү, наркологиялык жардам жана кызмат көрсөтүү негизги функциясы болуп эсептелген.

Наркологиялык эсепке алуу – ПАЗды колдонуунун натыйжасында психикалык жана жүрүш-туруш бузулууларынын белгиленген бир түрү менен ооруган адамдарды «ПАЗды колдонууга байланыштуу, психикалык жана жүрүм-турум бузулууларына туш болгон бейтаптарды каттоо» картотекасынын бөлүмүндө каттоо.

Наркологиялык каттоо – республиканын калкынын наркологиялык уюмдун кызмат көрсөтүүлөрү үчүн кайрылган бардык учурларды каттоо.

Баңги кырдаал – белгиленген бир аймакта айкын мезгилдин ичинде баңги заттарга контролдук кылуу тутумунун абалынын мүнөздөмөсү.

Баңги каражаттар – синтетикалык же табигый тектүү заттар, алардын препараттары, ошондой эле тиешелүү эл аралык конвенцияларда ушул сыяктуу классификацияланган өсүмдүктөр, ага тете өзүнүн таасиринен же ашкере колдонуудан улам Кыргыз Республикасында контролдонууга тийиш болгон баңги каражаттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын жана прекурсорлордун улуттук тизмелерине киргизилген башка заттар жана өсүмдүктөр.

Баңги заттарды керектөөчү – баңги каражаттарды же акыл-эске таасир берүүчү заттарды керектеген адам.

Баңги саясаты – баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду жүгүртүүгө контролдук кылуу чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мамлекеттик саясаты.

Баңги транзити – баңги заттардын транзити.

Каннабис тобундагы баңги заттар – гашиш жана марихуана.

Баңги трафиги – («баңги заттар» жана англ. Traffic - «кыймыл», «унаа», «соода» сөздөрүнүн айкашы) - баңги заттарды бир жерден экинчи жерге которуштуруу, ташуу, сатуу.

Баңгиликке тартуу – тар мааниде - баңгиликтен мас абалга келтирүү, кеңири мааниде – калк арасында баңгиликтин өнүгүшү.

Баңги коркунучу – баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүнүн жана аларды мыйзамсыз керектөөнүн мамлекеттик жана коомдук институттарга башталган же мүмкүн болгон жагымсыз таасири.

Налоксон – опиоиддик рецепторлордун антагонисти, апийим тобундагы баңги заттар менен ууланган учурда антидот катарында дары-дармек каражаты катары колдонулат.

Баңги каражаттарды же акыл-эске таасир берүүчү заттарды мыйзамсыз керектөө – баңги каражаттарды же акыл-эске таасир берүүчү заттарды дарыгер дайындабастан керектөө.

Баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду мыйзамсыз жүгүртүү – баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды жана прекурсорлорду жүгүртүү чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын бузуу менен жасалган иштин түрлөрү.

Апийим (латынчадан opium) – апийим өсүмдүгүнүн быша элек чанагынан тилип алынган, кургатылган сүт ширесинен жасалган баңги каражаты (лат. Papaver somniferum).

Опиоиддер – көбүнесе борбордук нерв тутумунда жана ичеги-карында жайгашкан организмдин опиоиддик рецепторлору менен байланышууга жөндөмдүү заттар. Морфин менен түзүмдөрү окшоштугу бар опиоиддер ошондой эле опиаттар деп аталат.

Опиоиддик рецепторлор (опиаттык рецепторлор) – G белогу менен коштолгон рецепторлорго тиешелүү нерв тутумунун рецепторлорунун түрлөрү. Алардын организмдеги негизги функциясы – ооруну сезүүнү жөнгө салуу. Алар эндогендик (организмде иштелип чыгуучу), ошондой эле экзогендик (сырттан келүүчү) опиоиддик химиялык кошундулар менен байланышат.

Уюшкан кылмыштуулук – уюшкан кылмыштуу топтор, кылмыштуу коомдоштуктар (кылмыштуу уюмдар), куралдуу топтор (бандалар) жүзөгө ашырган жана жазык мыйзамдарында аныкталган белгилери менен мүнөздөлгөн аракеттер.

Психикалык активдүү заттар (ПАЗ) – баш мээге, анын нормалдуу иштешин өзгөртүү (көңүл бурууну, аң-сезимин, эсин, эмоцияларын, жүрүш-турушун жана башка функцияларын) менен түздөн-түз таасир берүү сапатына ээ болгон бардык табигый же синтетикалык заттар. ПАЗга баңги, акыл-эске таасир берүүчү каражаттар, алкоголь, тамеки жана башка көрсөтүлгөн сапаттары бар заттар кирет.

Баңги заттарды пайдалануунун кесепеттери физикалык, психологиялык жана социалдык бузууларга бөлүнөт. Опиоиддерди пайдалануунун физикалык кесепетине (негизинен кан тамырдын ичине киргизүүнүн натыйжасында) гепатит В, гепатит С, ВИЧ, сепсис, эндокардит (жүрөктүн ички кабыгынын сезгенүүсү), пневмония жана өпкөнүн ириңдеши, тромбофлебит (кан тамырлардын сезгенүүсүнө алып келген кандын уюлушу) жана сөөк булчуңдарынын катуу некрозу тийиштүү болот.

Опиоддердин дозасын ашырып жиберүү (Opioid overdose) – опиоддерди соматикалык колдонуу жана психикалык оор терс кесепеттерге алып келген санда колдонуу. Дозаны ашыруу кыска мөөнөткө же узакка созулган кесепеттерге же өлүмгө алып келиши мүмкүн.

Опиод агонисттери менен кубаттандыруучу терапия (Agonistmaintenance therapy, opioid) – бейтапта кайчылаш көз карандылык жана кайчылаш толеранттуулук болгон баңги каражаттарынан көз карандылыктын орун алмаштырган баңги каражаттарын даярдоо аркылуу дарылоо.

Ташуу – баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды же прекурсорлорду Кыргыз Республикасынын чектеринде бир жерден башка жерге ордун которуштуруу.

Прекурсорлор – Кыргыз Республикасында контролдонууга тийиш болгон баңги каражаттарды жана акыл-эске таасир берүүчү заттарды жасоо үчүн колдонулган, химиялык материалдар катары эл аралык конвенцияларда классификацияланган заттар жана алардын туздары, ошондой эле ушул эле максатта пайдаланылган химиялык заттар жана алардын туздары.

Препарат – контролдоо чаралары белгиленген бир же бир нече баңги каражаттарды же акыл-эске таасир берүүчү заттарды камтыган каалаган физикалык абалдагы заттардын аралашмасы.

Баңги каражаттарды, акыл-эске таасир берүүчү заттарды өндүрүү – химиялык заттардан жана (же) өсүмдүктөрдөн баңги каражаттарды же акыл-эске таасир берүүчү заттарды сериялык түрдө алууга багытталган аракеттер.

Акыл-эске таасир берүүчү заттар – синтетикалык же табигый тектүү заттар, ошондой эле тиешелүү эл аралык конвенцияларда ушундай катары классификацияланган алардын препараттары, ага тете өзүнүн таасиринен же ашкере колдонуудан улам Кыргыз Республикасында контролдонууга тийиш болгон баңги каражаттардын, акыл-эске таасир берүүчү заттардын жана прекурсорлордун улуттук тизмелерине киргизилген башка заттар же каалагандай жаратылыш материалдары.

Бейтаптар – наркологиялык бузулуудан жабыркаган учурда медициналык наркологиялык жардам көрсөтүлгөн адам.

Пенитенциардык (жазык-аткаруу) тутум – мыйзамга ылайык жарандарга берилген кылмыш жазасын аткаруу ишин жүргүзгөн мамлекеттик институт. Эркиндигинен ажыратуу менен байланышкан, ошондой эле байланышпаган жазаларды аткарууну, ошондой эле камакка отургузулган учурдан тартып сотко чейин (камакка отургузуу түрүндө процессуалдык бөгөт коюу чараларын өзгөрткөнгө чейин) тергөөдөгүлөрдү кармап турууну камсыз кылат.

Баңги каражаттарды колдонуучуларды реабилитациялоо – баңги көз карандылыктан арылтуу процесси жана мурдагы жөндөмдөрүн калыбына келтирүү.

Ресоциалдаштыруу – индивиддин жүрүм-турумун, максаттарын, ченемдерин жана баалуулуктарын өзгөртүү аркылуу жүзөгө ашырылуучу кайталап социалдаштыруу. Баңги заттарга көз каранды адамдарга карата – коомго кайра кайтаруу.

Реинтеграциялоо – мурда ажырап, бөлүнүп кеткен бир нерселерди жаңы принциптерде, негиздерде бириктирүү. Баңги заттарга көз каранды адамдар үчүн – дарылангандан кийин үй-бүлөгө, мурдагы эмгектик (интеллектуалдык) ишке кайра кайтаруу.

Рецидив – бир нерсенин (демейде терс нерсенин) кайталап болушу. Баңги заттарга көз каранды адамдар үчүн – ремиссиядан кийин баңги каражаттарды же акыл-эске таасир берүүчү заттарды кайталап колдонуу.

Ремиссия – өнөкөт оорунун өтүшүнүн мезгили, ал кыйла солгундоодон (толук эмес ремиссия) же анын симптомдорунун (оорунун белгилери) жок болушунан (толук ремиссия) көрүнөт.

Жокко чыгаруу синдрому (Withdrawal syndrome) – узак мөөнөттүн ичинде же чоң дозаларда (МКБ-10, код P1x.3) көп жолу колдонулган психикалык активдүү заттарды пайдаланууну толук токтотуу же азайтуу учурунда пайда болгон айкалышы жана оордугу боюнча вериабелдүү симптомдорунун тобу. Жокко чыгаруу синдрому физиологиялык бузулуулардын белгилери менен коштолушу мүмкүн.

Зыянды азайтуу (Harm reduction) ПАЗды колдонуунун натыйжасындагы зыянды азайтууга түздөн түз багытталган стратегиялар же программалар. Бул атоо көбүнчө, зыяндын келип чыгуусун алгачкы себеби болгон, ПАЗды колдонуунун көнүп калуусун милдеттүү түрдө өзгөртпөстөн, зыянды азайтууга багытталган стратегияларды же программаларды белгилөө үчүн пайдаланат.

Бирге көз каранды адамдар – баңги заттарга көз каранды адамдардын эң жакын чөйрөсү (туугандар, жакындар, достор).

Бейтаптарды социалдык коштоо – турмуштун оорчулуктарын жеңүү, социалдык статусун сактоо жана жогорулатуу максатында наркологиялык жардам сурап кайрылган адамдарды социалдык камкордукка алууга, жардамды жана колдоочулукту жүзөгө ашырууга багытталган иш.

КЫСКАРТУУЛАРДЫН ТИЗМЕСИ

АЙДЕК	(англисчеден IDEC – International Drug Enforcement Conference) Баңги заттарга каршы күрөшүү боюнча эл аралык конференция
УКККБ	Уюшкан кылмыштуулукка жана кылмыштын башка коркунучтуу түрлөрүнө каршы күрөштү координациялоо боюнча бюро
АИВ	Адамдын иммуну кем вирусу
ДСУ	Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму
ЖАМК	Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Жазаларды аткаруу мамлекеттик кызматы
БККК	Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Баңги заттарды контролдоо боюнча кызматы
ЖКМГФ	АИВ/ЖИКСге, кургак учукка жана малярияга каршы күрөшүү боюнча глобалдык фонд
Интерпол	Жазык полициясынын эл аралык уюму
БКК	БУУнун Баңги каражаттар боюнча комиссиясы
БКОКК	Баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө каршы аракеттенүү боюнча компетенттүү органдардын координациялык кеңеши
АЖА	АИВ менен жашаган адамдар
БКЭК	Баңги заттарга контролдук кылуу боюнча эл аралык комитет
ЖККУ	Жамааттык коопсуздук жөнүндө келишим уюму
ОАТ	Опиоидди алмаштыруучу терапия
БУУ	Бириккен Улуттар Уюму
ПАЗ	Психикалык активдүү заттар
ИБК	Инъекциялык баңги заттарды керектөөчүлөр
ШАП	Шприцтерди алмаштыруу пункту
БУУ ӨП	БУУнун өнүктүрүү программасы
РНБ	Кыргыз Республикасынын Саламаттык сактоо министрлигинин Республикалык наркология борбору
КМШ	Көз карандысыз Мамлекеттердин Шериктештиги
ЖИКС	Жугузуп алган иммуну кем синдрому
СССР	Советтик Социалисттик Республикалар Союзу

БУУ БКБ	БУУнун Баңги заттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы
БАРМКБ	Борбордук Азиялык региондук маалыматтык координациялоо борбору
РСАБ	Реабилитациялоо жана социалдык адаптациялоо борбору
ШКУ	Шанхай кызматташтык уюму
ЮНЭЙДС	БУУнун АИВ/ЖИКС боюнча программасы

Утверждена
постановлением Правительства
Кыргызской Республики
от 27 января 2014 года N 54

АНТИНАРКОТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА

Правительства Кыргызской Республики

1. АНАЛИЗ НАРКОСИТУАЦИИ В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

1.1. Краткая история вопроса

Активное противодействие незаконному обороту наркотиков и наркотизации населения осуществляется на территории современного Кыргызстана с последней трети XIX века, когда обозначились проблемы, связанные с культивированием опийного мака и производством опия.

В период с 1916 года по 1974 год страна занимала одну из лидирующих позиций в мире по промышленному производству лекарственного опия. Общая площадь маковых полей доходила до 64 тысяч гектаров, а объем производства лекарственного опия, по некоторым подсчетам, достигал 80 процентов производимого в СССР и равнялся 16 процентам мирового легального производства опия. Одна десятая часть произведенного опия уходила в незаконный оборот, вызывая наркотизацию населения. В 1974 году Президиумом Верховного Совета СССР было принято решение о прекращении легальной культивации опийного мака в Киргизской ССР.

Помимо этого, в республике имеются обширные заросли дикорастущего каннабиса и эфедры, что способствует изготовлению таких наркотических средств, как гашиш, марихуана, меткатинон и эфедрон.

В период с 1974 года по 1993 год в Кыргызстане изымались, в основном, наркотики каннабисной группы. Однако, начиная с 1993 года, резко возрос объем незаконного оборота опиоидов афганского происхождения. Их трафик способствовал как росту числа потребления, так и вовлечению в криминальный наркобизнес определенной части населения. С появлением на нелегальном рынке наркотического средства диацетилморфин (героин) его удельный вес в структуре наркопотребителей начал расти. К 1999 году это вещество заняло лидирующую позицию в структуре потребляемых наркотиков и удерживает ее по настоящее время.

С обретением суверенитета в Кыргызской Республике в 1993 году образован национальный орган по контролю наркотиков, разработана первая Национальная программа по борьбе с наркоманией и незаконным оборотом наркотиков. В 1994 году Жогорку Кенеш Кыргызской Республики принял решение о присоединении к Единой конвенции о наркотических средствах 1961 года, Конвенции о психотропных веществах 1971 года и Конвенции ООН о борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ 1988 года.

С этого времени Кыргызская Республика выполняет требования и нормы международного права и придерживается руководящих принципов Международного комитета по контролю над наркотиками (далее - МККН) в области контроля за законным оборотом наркотических средств, психотропных веществ и их прекурсоров при обеспечении доступности лекарственных форм, наркотических средств и психотропных веществ для населения, а для промышленности - прекурсоров.

Основными факторами, обуславливающими формирование тенденций развития наркоситуации в Кыргызской Республике, являются:

- негативные социальные процессы, формирующие и поддерживающие устойчивый спрос на незаконные наркотики;
- международный наркотранзит через территорию страны;
- наличие собственной сырьевой базы для незаконного изготовления наркотиков.

1.2. Современная ситуация

В Кыргызской Республике наблюдается прогрессирующая динамика незаконного оборота наркотиков. Находясь в непосредственной близости от Афганистана, где производится более 90% всех незаконных опиоидов в мире, республика испытывает все последствия от их транзита через свою территорию.

На территорию Кыргызской Республики наркотики доставляются в направлении Алайского и Чон-Алайского районов Ошской области; Баткенского, Лейлекского, Кадамжайского районов Баткенской области.

Наркоситуация в Кыргызской Республике складывается под влиянием внешних и внутренних факторов.

Внешние факторы: близость к Афганистану, как основному источнику наркопроизводства в регионе, деятельность международной наркомафии в Центральной Азии, отсутствие единого подхода к вопросам региональной наркобезопасности, проницаемость государственных границ.

Внутренние факторы: бедность, безработица, миграция населения, коррупция, наличие собственной сырьевой базы для изготовления наркотиков, прозрачность государственных границ, недостаточное финансирование и материально-техническое оснащение государственных антинаркотических структур.

Медицинские последствия употребления наркотиков включают в себя болезни зависимости от наркотиков, распространение опасных инфекций, передающихся в ходе инъекций нестерильным инструментарием, и смертность (как от прямых, так и косвенных причин).

Распространение инфекционных заболеваний. Оценочное количество потребителей инъекционных наркотиков в Кыргызской Республике, по данным УНП ООН, составляет 25 тыс. человек, что почти в 3,5 раза выше, чем по данным национальной статистики. В пенитенциарной системе на наркологическом учете состоит 5 процентов от общего количества осужденных. Однако, по экспертным данным, оценочное число лиц, употребляющих наркотики инъекционным путем в пенитенциарных учреждениях, может составлять до 19 процентов от общей численности тюремного населения (1)[1].

Инъекционное потребление наркотиков является фактором, усугубляющим распространение ВИЧ, туберкулеза, гепатитов и других видов опасных инфекций.

1 Государственная программа по стабилизации ВИЧ-инфекции в Кыргызской Республике на 2012-2016 годы, утвержденная постановлением Правительства Кыргызской Республики от 29 декабря 2012 года N 867.

Более половины всех случаев инфицирования ВИЧ происходит в среде потребителей инъекционных наркотиков (59,8 процентов от общего числа зарегистрированных случаев ВИЧ-инфекции, по состоянию на 1 января 2013 года). Такая ситуация наиболее характерна в Чуйской и Ошской областях, а также городах Ош, Бишкек и Джалал-Абад. Более половины потребителей инъекционных наркотиков инфицированы вирусом гепатита С.

Смертность. Официальная статистика смертности от передозировки наркотиками имеет волнообразную амплитуду и достигает 2 процента от общего числа лиц, состоящих на учете в наркологических учреждениях. Однако, по экспертным оценкам, реальный уровень смертности значительно выше.

Основными прямыми причинами смертности от потребления наркотиков являются передозировки, инфекционные заболевания и их осложнения; основными косвенными причинами - несчастные случаи, связанные с опасным поведением наркозависимых лиц (суициды, травматизм, переохлаждение и другие).

2. АНАЛИЗ ОТВЕТНЫХ МЕР

2.1. Общие сведения

Кыргызская Республика на основе норм международного права и рекомендаций основных антинаркотических институтов ООН реализует принципы комплексного и сбалансированного подхода к решению проблем, связанных с наркотиками. Государственная политика в этой сфере сформулирована в основных направлениях, ориентированных на сокращение спроса на незаконные наркотики, сокращение их незаконного предложения и снижение вреда от потребления наркотиков.

В Кыргызской Республике Государственная служба по контролю наркотиков при Правительстве Кыргызской Республики (далее - ГСКН) осуществляет реализацию государственной политики в области оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, а также противодействия их незаконному обороту; предупреждение, выявление, пресечение, раскрытие и расследование преступлений, отнесенных законодательством Кыргызской Республики к компетенции органа по контролю наркотиков; координацию деятельности органов исполнительной власти и местного самоуправления по вопросам, касающимся оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, осуществления мер по противодействию их незаконному обороту; обеспечение в пределах своей компетенции контроля за законным оборотом наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.

Законом Кыргызской Республики «О наркотических средствах, психотропных веществах и прекурсорах» установлены процедуры строгого контроля за разработкой, производством, переработкой, вывозом, транзитом, перевозкой, пересылкой, приобретением, хранением, распределением, реализацией, уничтожением, использованием в медицинских, научных и учебных целях, экспертной деятельностью и проведением криминалистических исследований наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.

2.2. Сокращение предложения незаконных наркотических средств и психотропных веществ

В структуре правоохранительных органов Кыргызской Республики имеются специализированные подразделения по борьбе с незаконным оборотом наркотиков. Основной вектор их деятельности направлен на борьбу с организованными и групповыми формами незаконного оборота наркотиков, вскрытие и пресечение каналов международного наркотрафика, изготовления наркотиков из местного сырья (конопли, мака и эфедры).

Пресечение международного наркотрафика осуществляется как в ходе охраны государственной границы, контроля ввозимых грузов и прибывающих лиц, так и путем проведения совместных международных операций по методу контролируемой поставки наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.

Уполномоченный государственный орган по контролю наркотиков совместно с органами внутренних дел, местными государственными администрациями и органы местного

самоуправления принимают меры по уничтожению дикорастущей конопли, особенно в тех регионах, где наблюдается изготовление наркотиков из растительного сырья местным населением.

Уполномоченный государственный орган по контролю наркотиков во взаимодействии с государственными органами Кыргызской Республики и соответствующими международными институтами пресекает утечку наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в незаконный оборот.

Объемы наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, изымаемых в Кыргызской Республике из незаконного оборота, за последние 5 лет выросли в 3,5 раза.

В 2012 году выявлено 1933 преступления, связанные с незаконным оборотом наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, что составляет 6,7 процента в общей структуре преступности в Кыргызской Республике[2].

2.3. Сокращение спроса на незаконные наркотики

Сокращение спроса на незаконные наркотики осуществляется в формате первичной, вторичной и третичной наркопрофилактики.

2.3.1. Первичная наркопрофилактика

Первичная наркопрофилактика осуществляется в Кыргызской Республике органами здравоохранения, образования, правоохранительными органами, органами местного самоуправления, гражданским обществом, родителями и средствами массовой информации при координации уполномоченного государственного органа по контролю наркотиков. Заинтересованными министерствами и ведомствами, органами местного самоуправления, гражданским обществом и международными организациями ежегодно проводятся информационно-образовательные мероприятия для населения. Стало традицией проведение ежегодных кампаний, посвященных Международному дню борьбы с наркоманией и незаконным оборотом наркотиков, в том числе в учреждениях пенитенциарной системы.

В средствах массовой информации публикуются материалы на темы наркопрофилактики. Авторы лучших публикаций ежегодно номинируются на получение премий.

В 2012 году организована национальная медиакампания на тему «Ближе к друг другу - дальше от наркотиков», с упором на развитие семейных ценностей, и приуроченная к Году семьи, объявленному Президентом Кыргызской Республики.

2.3.2. Вторичная наркопрофилактика

Общая и специализированная наркологическая помощь лицам с зависимостью от наркотических средств и иных психоактивных веществ оказывается на базе организаций здравоохранения. Увеличение числа пролеченных случаев свидетельствует об определенном

2 Данные Информационного центра Министерства внутренних дел Кыргызской Республики за 2012 год.

улучшении системы оказания лечебно-реабилитационной помощи лицам с зависимостями от наркотических средств.

Кроме того, лечение наркозависимости производится в медицинских учреждениях Государственной службы исполнения наказаний при Правительстве Кыргызской Республики (далее - ГСИН) и частных наркологических клиниках.

Спектр лечебных услуг в Кыргызской Республике включает в себя:

- детоксификацию, или лечение синдрома отмены;
- опиоидную заместительную терапию;
- немедикаментозную терапию зависимости (программы медико-психологической реабилитации).

Детоксификация. Основной моделью детоксификации является «психофармакологическая модель», то есть лечение с использованием широкого спектра медицинских препаратов.

Программы опиоидной заместительной терапии (далее - ОЗТ) осуществляются в 20 пунктах на базе государственных наркологических организаций и кабинетов под контролем уполномоченного государственного органа по контролю наркотиков. Данными программами охвачена треть состоящих на официальном учете лиц с опиоидной зависимостью и около 5 процентов оценочного количества потребителей инъекционных наркотиков. Обязательным компонентом программ ОЗТ является оказание психологической и социальной помощи их участникам.

Эффективность программ подтверждается оценками, регулярно проводимыми международными организациями. В них, в частности, отмечается снижение частоты потребления нелегальных опиатов, уровень криминальной деятельности и поведения, связанного с риском заражения последующей передачи ВИЧ, также улучшение состояние здоровья и ресоциализации пациентов.

2.3.3. Третичная профилактика

С 2004 года в стране осуществляются программы медико-психологической реабилитации (программы немедикаментозного лечения), которые реализуются в стационарных и амбулаторных условиях.

Однако полноценных реабилитационных центров в системе Министерства здравоохранения Кыргызской Республики пока не имеется.

Амбулаторные программы ориентированы, главным образом, на мотивирование получения и продолжения лечения, а также профилактику рецидивов.

Основной задачей стационарных реабилитационных лечебных программ является достижение стойкой ремиссии или полного воздержания от приема наркотиков после завершения лечебной программы.

Критериями приема в программу немедикаментозного лечения являются предварительное прохождение детокс-терапии и высокий уровень мотивации пациента на лечение.

2.4. Снижение вреда от потребления наркотиков

Программы снижения вреда ориентированы на потребителей инъекционных наркотиков и их значимое окружение (родственники, партнеры) и осуществляются медицинскими, социальными работниками, сотрудниками правоохранительных органов, органами местного самоуправления, НКО.

Данные программы являются одним из приоритетных направлений по противодействию наркомании и незаконному обороту наркотиков и неотъемлемой частью государственной политики в области профилактики ВИЧ-инфекции среди потребителей инъекционных наркотиков (далее - ПИН).

Объединение усилий государственных органов, некоммерческих организаций, а также многосекторальный подход к решению проблем наркозависимости и ВИЧ/СПИДа создали благоприятные условия для развития программ снижения вреда, как в гражданском секторе, так и в пенитенциарных учреждениях.

Они институционализированы на базе лечебно-профилактических организаций, в гражданском секторе и в пенитенциарных учреждениях.

Услуги программ снижения вреда включают в себя консультации специалистов; базовую медицинскую помощь; обмен игл и шприцев; предоставление дезинфицирующих средств, презервативов; информационно-образовательные мероприятия, включая метод «равный-равному»; консультирование и тестирование на ВИЧ; «телефоны доверия»; правовую помощь и социальное сопровождение.

Для снижения вреда от потребления наркотиков на 1 января 2013 года в стране функционируют 48 пунктов обмена шприцев (ПОШ), в том числе 7 в пенитенциарной системе, которыми охвачено свыше 50 процентов ПИН[3].

В пенитенциарной системе открыты и работают 8 реабилитационных центров «Атлантис», реализующих программы реабилитации лиц, зависимых от алкоголя и наркотиков.

В учреждении N 31 ГСИН, при содействии программы Европейского союза «Предотвращение наркотиков» (CADAP) в Кыргызской Республике, открыт и функционирует Центр реабилитации и социальной адаптации - ЦРСА («чистая зона»), что позволяет пациентам программы «Атлантис», успешно завершившим основной курс терапии, продолжить свою реабилитацию, приобрести и закрепить трудовые навыки, получить начальное профессиональное образование и успешно пройти процесс реинтеграции и адаптации в гражданском обществе после освобождения.

Большое внимание уделяется развитию программ социального сопровождения освобождающихся осужденных, с акцентом на уязвимые в отношении ВИЧ-инфекции группы - ПИН, лицам, живущим с ВИЧ (далее - ЛЖВ), больных туберкулезом. Программа подготовки осужденных к освобождению внедрена и функционирует в 12 пенитенциарных учреждениях.

3 Отчет о наркоситуации в Кыргызской Республике за 2011 и 2012 годы

В трех пенитенциарных учреждениях (двух следственных изоляторах и одной исправительной колонии) реализуется программа опиоидной заместительной терапии (далее - ОЗТ), основными задачами которой являются:

- повышение качества жизни и социального функционирования пациентов;
- профилактика инфекционных заболеваний, передающихся через кровь, среди участников программ.

Сокращение смертности от потребления наркотиков.

Министерством здравоохранения Кыргызской Республики утвержден «Стандарт профилактики передозировок от опиоидов с применением препарата налоксон» и осуществляется программа по сокращению смертности среди потребителей опиоидов, основанная на распространении антагониста опиоидных рецепторов - налоксона. С 2009 года число участников данной программы увеличилось с 500 до 2500 человек.

2.5. Международное сотрудничество

Кыргызская Республика с момента обретения суверенитета находится в числе стран, наиболее активно проводящих антинаркотическую политику.

Осознавая значимость международной кооперации в борьбе с наркотиками, страна активно развивает международные системы координации.

Первым, наиболее серьезным шагом в этом направлении явилось присоединение Кыргызской Республики в 1994 году к основным антинаркотическим конвенциям, что юридически оформило вступление республики в единую мировую антинаркотическую систему. Этот шаг повлек за собой активное взаимодействие с МККН, УНП ООН и другими профильными институтами ООН, такими, как Программа развития ООН (ПРООН), Всемирная организация здравоохранения (далее - ВОЗ) и Программа ООН по ВИЧ/СПИДу (ЮНЭЙДС).

Кыргызской Республикой на правительственном и межведомственном уровнях заключены с рядом стран двусторонние и многосторонние международные соглашения в сфере контроля над наркотиками и противодействия незаконному обороту наркотиков.

Важным шагом стало вступление Кыргызской Республики в Международную организацию уголовной полиции (далее - Интерпол).

В рамках Содружества Независимых Государств (далее - СНГ) органы внутренних дел координируют свою антинаркотическую деятельность под эгидой Бюро по координации борьбы с организованной преступностью и иными опасными видами преступлений (далее - БКБОП), созданного решением Совета глав правительств СНГ от 24 сентября 1993 года.

23 июня 2005 года на сессии Совета Организации договора о коллективной безопасности (деле - ОДКБ) было утверждено Положение о Координационном совете руководителей компетентных органов по противодействию незаконному обороту наркотиков (далее - КСОПН) государств-членов ОДКБ, после чего развернулась активная работа по противодействию наркотикам. В рамках этой организации ежегодно организуется и проводится международная операция «Канал».

В рамках Шанхайской организации сотрудничества (далее - ШОС) осуществляется ряд мероприятий антинаркотической направленности, включая разработку проекта стратегии и плана действий по наркопрофилактике, проведения совместных оперативно-профилактических мероприятий «Мышеловка-2012», конференций и заседаний рабочих групп, налаживание обмена значимой информацией.

Кыргызская Республика активно участвует в ежегодно проводимых международных операциях под эгидой ООН «Тарсет». В рамках взаимодействия с Европейским союзом Кыргызская Республика принимала участие в антинаркотической деятельности по программе «КАДАП-5».

Кыргызская Республика также вошла в состав членов такой влиятельной организации, как АЙДЕК (IDEC - International Drug Enforcement Conference), объединяющей 91 страну мира в стремлении противодействовать незаконному обороту наркотиков.

В свете растущей наркоугрозы, государствами, подписавшими Меморандум о взаимопонимании по региональному сотрудничеству в области контроля наркотиков (Азербайджан, Казахстан, Кыргызстан, Россия, Таджикистан, Туркменистан и Узбекистан), было принято решение о создании Центральноазиатского регионального информационного координационного центра (ЦАРИКЦ). Основными задачами этого центра стали содействие в организации, проведении и координации согласованных совместных международных операций по борьбе с незаконным оборотом наркотиков, а также обеспечение сбора, хранения, защиты, анализа и обмена информацией по трансграничной преступности, связанной с незаконным оборотом наркотиков.

В Концепции национальной безопасности Кыргызской Республики, утвержденной Указом Президента Кыргызской Республики от 9 июня 2012 года N 120, заложено, что «Осознавая важную стратегическую роль Центральноазиатского региона, Кыргызстан придает первостепенное значение вопросам дальнейшего углубления региональной интеграции, что является необходимым условием устойчивого социально-экономического развития. Со всеми соседями по региону заключены договоры о вечной дружбе и добрососедстве. Основой объединения усилий соседних государств в этом направлении являются борьба с международным терроризмом, наркобизнесом и преступностью, решение общих социально-экономических и экологических проблем, и другие региональные проблемы».

Кыргызская Республика полностью разделяет принципы комплексного и сбалансированного подхода к решению проблем, связанных с наркотиками. Политика, осуществляемая Кыргызской Республикой, также продиктована общепринятыми принципами и целями, закрепленными в Уставе ООН и содержащимися в Единой конвенции о наркотических средствах 1961 года, Конвенции о психотропных веществах 1971 года и Конвенции ООН о борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ 1988 года.

Являясь полноправным членом ООН, республика воплощает в жизнь Политические принципы, принятые Генеральной Ассамблеей ООН, а также следует руководящим принципам МККН и ВОЗ.

Таким образом, Кыргызская Республика принимает меры на всех уровнях - национальном, региональном и международном, в целях установления заслона на путях доставки наркотиков от производителей до конечных потребителей.

3. ПРОБЛЕМЫ, ТРЕБУЮЩИЕ РЕШЕНИЯ

Несмотря на достигнутые Кыргызской Республикой успехи в сфере противодействия негативному влиянию наркотиков, имеется ряд проблем, требующих решения.

Экономические трудности переходного периода не позволили обеспечить целевое финансирование государственных программ по борьбе с наркоманией и незаконным оборотом наркотиков. Их исполнение осуществляется за счет средств, выделяемых из республиканского бюджета на обеспечение деятельности соответствующих государственных органов, либо средств международных грантов. Это ограничивает системность осуществляемых мероприятий по противодействию наркотизму в стране.

Первичная наркопрофилактика. В Кыргызской Республике вопросы первичной наркопрофилактики остаются наиболее неразработанными. Отсутствует ее правовая база, а также стандарты, особенно в образовательной сфере.

Превалирует понимание первичной профилактики в виде запугивания с акцентом на негативные последствия потребления наркотиков. В обиходе используются сленговые термины или криминальный жаргон, что лишь подогревает интерес к потреблению запрещенных субстанций.

Ряд положений первичной наркопрофилактики присутствует в государственных и национальных программах, но осуществляются они преимущественно путем проведения конференций и «круглых столов», издания литературы небольшим тиражом. В проводимых на практике профилактических мероприятиях отсутствуют новаторские элементы и практически решается лишь один вопрос - акцентирование внимания общества на проблемах злоупотребления наркотиками.

Не находит общего понимания тот факт, что формированию зависимости от наркотиков, как правило, предшествует потребление таких психоактивных веществ (далее - ПАВ), как табак, алкоголь, ингалянты (содержащие летучие растворители) и другие. В результате профилактические мероприятия, направленные на формирование негативного отношения детей и молодежи к употреблению табака, алкоголя и наркотиков, осуществляется разрозненно и на нетождественной методологической основе.

Таким образом, первичная наркопрофилактика, как наиболее важный инструмент противодействия развития наркопотреблению, в достаточной мере в Кыргызской Республике пока не развита.

Вторичная и третичная наркопрофилактика. Коечный фонд государственной наркологии, ее материально-техническая составляющая не получили в последние годы должного развития, ее финансирование крайне недостаточно для эффективной лечебно-профилактической деятельности. Медицинские программы построены преимущественно на детоксикации, что не позволяет обеспечить потребности в лечении и требуемого качества услуг.

Реабилитационные программы действуют только на базе республиканского Центра наркологии Министерства здравоохранения Кыргызской Республики (далее - РЦН). В системе профессиональной подготовки и переподготовки кадров государственных органов, за

определенными исключениями, отсутствует полноценная специальная программа подготовки специалистов указанного профиля.

Наркопрофилактика в условиях пенитенциарной системы. Несмотря на имеющиеся достижения, состояние наркопрофилактики в пенитенциарной системе не отвечает современным требованиям. Материально-техническое состояние и оснащение лечебно-профилактических подразделений пенитенциарной системы остаются неудовлетворительными.

Борьба с незаконным оборотом наркотиков. Несмотря на принимаемые меры, вплоть до создания в 2003 году уполномоченного государственного органа по контролю наркотиков и профильных подразделений в правоохранительных органах, существенного урона организованной наркопреступности не нанесено. По экспертным оценкам, в стране изымалось не более 1 процента наркотиков, находящихся в незаконном обороте. Кыргызская Республика остается одним из каналов международного наркотрафика, по которому значительные объемы наркотиков относительно свободно перемещаются в страны участницы СНГ и далее.

Вместе с тем, деятельность правоохранительных органов еще в значительной степени сводится к привлечению ответственности розничных сбытчиков и лиц, хранящих наркотики для собственного потребления. Так, в структуре выявленных в 2012 году наркопреступлений хранение наркотиков без цели сбыта составляет две трети от общего числа наркопреступлений.

Представители международных и некоммерческих организаций, действующих в Кыргызской Республике, указывают на факты повышенной правоохранной активности в отношении клиентов профилактических программ либо пунктов обмена шприцев и ОЗТ, что является препятствующим фактором для предоставления наркологических услуг.

Отсутствие доступных баз данных сдерживает развитие системы привлечения к административной ответственности лиц за незаконное хранение наркотиков в небольших размерах без цели сбыта, призванной усилить профилактическую составляющую системы противодействия наркотикам.

Несмотря на вовлеченность в незаконный оборот наркотиков должностных лиц государственных органов, борьба с коррупцией в этой сфере ведется недостаточно активно.

Отсутствуют не только факты, но и сама методология выявления легализации средств, полученных от криминального наркобизнеса. Борьба в этом направлении не развивается, хотя в значительной части стран мира это направление деятельности является одним из самых перспективных. Между тем, силы международного терроризма и экстремизма активно используют криминальный наркобизнес, как источник финансирования своей подрывной деятельности.

Проницаемость государственных границ страны, вызванная не только отсутствием пограничной инфраструктуры, но и коррупцией, глобализует проблему, делает Кыргызстан зависимым от процессов, происходящих на мировых наркорынках.

Незаконный оборот наркотиков прямо ухудшает и общую оперативную обстановку в республике. Убийства на почве передела сфер влияния в криминальном наркобизнесе стали обычным явлением.

Контроль за деятельностью в сфере законного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров. Кыргызская Республика принимает меры выполнению в полном объеме своих международных обязательств в сфере контроля над наркотиками. В основном имплементация международных норм в этой сфере на законодательном уровне завершена. При этом, с целью завершения формирования адекватной системы необходимо принятие ряда подзаконных нормативных правовых актов.

Международные обязательства. В соответствии с пунктами 36 и 40 Политической декларации, принятой на Этапе заседаний высокого уровня Комиссии ООН по наркотическим средствам (далее - КНС) 11-12 марта 2009 года, Кыргызской Республике к 2019 году предстоит обеспечить поэтапную (в период до 2014 года, с оценкой на 57 Сессии КНС, а также до 2019 года включительно) ликвидацию или существенное и поддающееся оценке сокращение:

- незаконного культивирования опийного мака и растения каннабис;
- незаконного спроса на наркотические средства и психотропные вещества, а также связанных с наркотиками рисков для здоровья и социальных рисков;
- незаконного производства, изготовления, сбыта и распространения, а также оборота психотропных веществ;
- утечки из незаконного оборота прекурсоров;
- масштабов отмывания денежных средств, связанного с незаконными наркотиками.

4. АНТИНАРКОТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА ПРАВИТЕЛЬСТВА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Государственная политика Кыргызской Республики в сфере контроля наркотиков осуществляется в рамках следующих стратегических направлений по сокращению (снижению):

- предложение незаконных наркотиков;
- спрос на незаконные наркотики;
- вред от потребления наркотиков.

Настоящая Антинаркотическая программа Правительства Кыргызской Республики (далее - Программа) направлена на:

- снижение уровня наркозависимости населения и связанные с ней негативные последствия;
- мобилизацию и координацию антинаркотической деятельности государственных органов, органов местного самоуправления и гражданского общества;
- установление эффективного государственного и общественного контроля над наркоситуацией в стране;
- совершенствование нормативно-правовой основы противодействия распространению наркозависимости и незаконному обороту наркотиков.

Принципами реализации Программы являются:

- демократизм – возможность широкого участия граждан, их общественных объединений в принятии политических решений;
- гуманизм – признание ценности человека, как личности, учет и уважение прав и свобод человека, а также его нужд и потребностей, гендерное равенство;
- открытость – достаточный уровень информированности населения о ходе противодействия незаконному обороту наркотиков, возможность получения соответствующей информации, а также о мерах профилактики, лечения и снижения вреда от потребления наркотиков;
- законность – противодействие незаконному обороту наркотиков и осуществление профилактических программ в рамках законодательства Кыргызской Республики;
- целенаправленность – подчинение всех действий достижению поставленных целей, конкретных результатов, направление их на решение вопросов контроля наркотиков в стране, объединение усилий всех сторон процесса, заинтересованных в противодействии наркоугрозе;
- комплексность – ориентированность на все стратегические направления и согласованность с другими государственными и национальными программами Кыргызской Республики;
- научность – основу рациональной и сбалансированной политики в области противодействия распространению наркомании и незаконному обороту наркотиков должны составлять факты и прогнозы, получаемые при помощи использования современных научных методов и доказательной медицины, что позволит определить наиболее эффективные методы решения данной проблемы;

- непрерывность и долговременность – предполагают постоянные действия, направленные на решительную борьбу с криминальным наркобизнесом, а также на преодоление его последствий, включая институционализацию систем информационно-образовательных, медицинских и социальных мероприятий по профилактике наркопотребления и его последствий;
- реалистичность – противодействие распространению наркомании и борьбы с незаконным оборотом наркотиков с учетом реальной наркоситуации в стране, обеспечение поставленных целей и задач соответствующими организационными, материальными и кадровыми ресурсами;
- широта охвата – наркоугроза и связанная с ней угроза коррупции государственного управления, организованной преступности, криминализации и радикализации общества требуют одновременного дифференцированного воздействия на их различные проявления: легализацию («отмывание») наркодоходов, террористическую деятельность, незаконную торговлю людьми, религиозный экстремизм;
- соответствие нормам международного права в сфере контроля над оборотом наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров;
- адекватность ответных мер степени общественной опасности явления;
- вовлеченность населения;
- международное сотрудничество – укрепление и расширение международного сотрудничества в борьбе с оборотом наркотиков на дву- и многосторонней основе.

4.1. Основные цели и задачи Программы

Основными целями настоящей Программы являются:

- снижение объемов незаконного оборота наркотиков;
- снижение потребления наркотиков и вызванных этим негативных последствий;
- обеспечение доступности лекарственных наркотических средств и психотропных веществ в соответствии с потребностями здравоохранения.

Успешная реализация целей в сфере контроля над наркотиками требует решения комплекса следующих стратегических задач:

- развитие государственной системы первичной, вторичной и третичной наркопрофилактики, с приоритетом первичной профилактики;
- борьба с наркопреступностью и коррупцией, особенно в организованных формах;
- совершенствование государственной системы контроля законного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров;
- совершенствование правоохранительной деятельности в противодействии незаконному обороту наркотиков;
- совершенствование системы медицинской наркологической помощи;
- снижение негативных последствий незаконного потребления наркотиков (ВИЧ, вирусные гепатиты и другое);

- совершенствование организационного, нормативно-правового и ресурсного обеспечения антинаркотической деятельности;
- вовлечение гражданского общества в антинаркотические профилактические мероприятия;
- повышение уровня и эффективности международного сотрудничества.

4.2. Законодательство в сфере контроля над наркотиками

Правовой основой настоящей Программы являются законодательство Кыргызской Республики, включающее законы, иные нормативные правовые акты Кыргызской Республики, а также вступившие в установленном законом порядке в силу международные договоры, участницей которых является Кыргызская Республика.

Национальное законодательство. Конституция Кыргызской Республики, законы Кыргызской Республики «О наркотических средствах, психотропных веществах и прекурсорах», «Об общественном здравоохранении», «Об организациях здравоохранения в Кыргызской Республике», Стратегия устойчивого развития Кыргызской Республики на период 2013-2017 годы, утвержденная Указом Президента Кыргызской Республики от 21 января 2013 года N 11, Концепция национальной безопасности Кыргызской Республики, утвержденная Указом Президента Кыргызской Республики от 9 июня 2012 года N 120, Национальная стратегия развития уголовно-исполнительной (пенитенциарной) системы Кыргызской Республики на 2012-2016 годы, утвержденная постановлением Правительства Кыргызской Республики от 15 мая 2012 года N 297, постановление Правительства Кыргызской Республики «О наркотических средствах, психотропных веществах и прекурсорах, подлежащих контролю в Кыргызской Республике» от 9 ноября 2007 года N 543.

Международные документы. Единая конвенция ООН о наркотических средствах 1961 года, Конвенция ООН о психотропных веществах 1971 года, Конвенция ООН о борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ 1988 года, Политическая декларация S-20/2 от 10 июня 1998 года, принятая Генеральной Ассамблеей ООН на двадцатой специальной сессии, Декларация Генеральной Ассамблеи ООН S-20/3 от 10 июня 1998 года о руководящих принципах сокращения спроса на наркотики, Политическая декларация и План действий по налаживанию международного сотрудничества в целях выработки комплексной сбалансированной стратегии борьбы с мировой проблемой наркотиков, принятые на Этапе заседаний высокого уровня Комиссии по наркотическим средствам 11-12 марта 2009 года, Руководящие принципы Международного комитета по контролю над наркотиками: «О представлении МККН статистических сведений о потерях и уничтожении наркотических средств», «О подготовке добровольного кодекса поведения химической промышленности», «В отношении путешествующих на лечение с международными контролируемыми наркотическими средствами», «По предупреждению незаконной торговли через Интернет веществами, находящимися под международным контролем», «По эталонным образцам», «По отчетам» и др., а также Руководство Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ) по фармакологическому лечению опиоидной зависимости с психосоциальным сопровождением, разработанное во исполнение резолюции 2004/40 Экономического и социального совета ООН (ЭКОСОС).

4.3. Основные направления деятельности

4.3.1. Сокращение спроса на незаконные наркотики

В соответствии с резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН S-20/3 от 10 июня 1998 года меры по сокращению спроса на незаконные наркотики направлены на ликвидацию или сокращение потребительского спроса на незаконные наркотические средства и психотропные вещества. Они включают предупреждение потребления наркотиков и уменьшение неблагоприятных последствий злоупотребления ими; обеспечение и поощрение активного и согласованного участия отдельных лиц и общества в целом, с учетом географического положения, экономических условий, численности наркопотребителей, культурных особенностей и гендерных факторов.

Принципами данного направления деятельности являются:

- стандартизация, т.е. разработка и введение единых требований и методов осуществления профилактических мероприятий;
- адресность воздействия, с учетом специфики каждого из объектов профилактики;
- позитивность, т.е. отсутствие информационного устрашения при воздействии на объекты профилактики;
- системность, т.е. комплексное непрерывное воздействие на все объекты профилактики, при должном внимании и координации субъектов гражданского общества и пенитенциарных учреждений;
- соблюдение прав и свобод человека и гражданина, гендерное равенство;
- многосекторальное сотрудничество и взаимодействие государственного и гражданского секторов.

Первичная наркопрофилактика

Первичная наркопрофилактика является одним из основных методов снижения спроса на незаконные наркотики в деятельности государственных органов и гражданского общества. Основной целью первичной наркопрофилактики является воспитание при поддержке семьи и государства психически здорового, сформировавшегося как личность, законопослушного и ответственного за свое поведение человека, с навыками здорового образа жизни, способного справляться с жизненными проблемами адекватными способами.

Задачами первичной наркопрофилактики являются:

- создание благоприятной правовой среды для эффективного снижения спроса на наркотики, находящиеся в незаконном обороте, посредством совершенствования нормативной правовой базы, в том числе путем внесения соответствующих законопроектов на рассмотрение в Жогорку Кенеш Кыргызской Республики;
- усиление профилактической составляющей в координационной деятельности уполномоченного государственного органа по контролю наркотиков;
- создание условий для ведения здорового образа жизни и предоставление альтернативы наркопотреблению для детей и молодежи со стороны семьи, государства,

молодежных объединений, гражданского и бизнес-сообществ, а также средств массовой информации (организация здорового и доступного досуга, в том числе через развитие физкультуры и спорта, активных игр, индивидуальных, групповых или массовых мероприятий);

- активизация профилактической деятельности местными государственными администрациями и органами местного самоуправления, а также создание непрерывной системы санитарно-просветительной работы и культурного воспитания в государственных и общественных учреждениях (организации образования, здравоохранения, социальной защиты, вооруженные силы, правоохранительные органы, пенитенциарная система, средства массовой информации);
- формирование жизненных навыков, способствующих сохранению и укреплению здоровья, стремлению к достижению социального благополучия (обучение навыкам принятия решений, эффективного общения, критического мышления, сопротивления негативному давлению сверстников, управления эмоциями);
- создание научно обоснованных методов и подходов к информированию о негативных последствиях употребления психоактивных веществ (далее - ПАВ);
- организация системы поддержки молодежи в кризисных ситуациях;
- создание системы первичной профилактики в пенитенциарных учреждениях с условием соблюдения их специфики.

Вторичная наркопрофилактика

Вторичная наркопрофилактика - это комплекс медицинских, психологических и социальных мероприятий, направленных на оздоровление личности и социальной среды, при поддержке семьи и государства, а также вовлечение потребителей наркотиков в профилактические программы.

Задачами вторичной наркопрофилактики являются:

- совершенствование нормативной правовой базы и создание благоприятной правовой среды для реализации лечения, ухода и поддержки наркопотребителей;
- обеспечение доступной, научно обоснованной наркологической помощи для гражданского населения и в пенитенциарных учреждениях в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;
- повышение потенциала и развитие инфраструктуры государственной наркологической службы с обеспечением возможности получения полного спектра услуг на условиях конфиденциальности, повышение качества эффективности работы медицинского персонала;
- поддержка научных исследований, внедрение новых технологий в области диагностики, лечения и реабилитации наркозависимых;
- развитие и поддержка организаций всех форм собственности, оказывающих услуги по реабилитации и социальной адаптации наркопотребителей;
- обеспечение психологической, социальной и правовой поддержки близкому окружению наркопотребителей (созависимым лицам);
- развитие и расширение программ медикаментозного лечения наркозависимости агонистами и антагонистами;

- обеспечение доступа к услугам вторичной профилактики в приемниках-распределителях, изоляторах временного содержания, следственных изоляторах, исправительных колониях и других местах содержания под стражей лиц, страдающих наркозависимостью;
- развитие психологической службы в пенитенциарной системе Кыргызской Республики.

Третичная наркопрофилактика

Третичная профилактика - это комплекс мероприятий, направленных на предупреждение рецидивов наркологических заболеваний и их осложнений, а также дальнейшую реабилитацию зависимых лиц.

Задачами третичной наркопрофилактики являются:

- обеспечение координации и единства подходов в деятельности наркологических учреждений всех форм собственности, имеющих лицензию на осуществление медицинской деятельности;
- разработка и внедрение эффективных инновационных технологий реабилитации наркозависимых и их последующей социальной адаптации;
- обеспечение доступной, научно обоснованной наркологической помощи в гражданском секторе и пенитенциарных учреждениях в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;
- развитие и поддержка организаций всех форм собственности, оказывающих медицинскую наркологическую помощь и услуги по реабилитации и социальной адаптации наркозависимых лиц;
- поддержка групп самопомощи наркозависимых лиц.

4.3.2. Сокращение незаконного предложения наркотиков

Данное направление деятельности ориентировано на борьбу с незаконным оборотом наркотиков (производство, изготовление, перевозка, пересылка, хранение и сбыт), а также недопущение утечки наркотиков в незаконный оборот.

Принципами данного направления являются:

- системность, т.е. комплексное непрерывное воздействие на все этапы незаконного оборота наркотиков, при должном внимании и координации субъектов гражданского общества и пенитенциарных учреждений;
- законность, т.е. осуществление противодействия наркоугрозе в рамках законодательства, регулирующего сферу незаконного оборота наркотиков;
- соблюдение прав и свобод человека и гражданина, гендерное равенство;
- многосекторальное сотрудничество и взаимодействие государственного и гражданского секторов;
- многосекторальное сотрудничество и взаимодействие между правоохранительными органами;

- международное сотрудничество (укрепление и расширение международного сотрудничества в борьбе с незаконным оборотом наркотиков на дву- и многосторонней основе);
- сбалансированность подходов в сфере контроля законного оборота наркотических средств и прекурсоров.

Задачами данного направления являются:

- выявление и пресечение каналов наркотрафика, контрабанды наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, сетей оптового и розничного распространения незаконных наркотических средств, психотропных веществ и их прекурсоров;
- сокращение сырьевой базы незаконного изготовления наркотиков;
- пресечение утечки наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров из законного оборота в незаконный оборот;
- борьба с легализацией (отмыванием) преступных доходов, полученных от незаконного оборота наркотиков, а также выявление и пресечение каналов и способов их незаконного перемещения;
- выявление фактов потребления неконтролируемых видов ПАВ, с принятием нормативных и управленческих решений, практических мер по недопущению их дальнейшего оборота и потребления.

4.3.3. Борьба с не законным оборотом наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров

Основными направлениями деятельности в сфере сокращения незаконного предложения наркотиков являются:

- совершенствование нормативной правовой базы в сфере борьбы с незаконным оборотом наркотиков и контроля их законного оборота, включая деятельность аптек дистанционных продаж;
- создание системы профессиональной подготовки и повышения квалификации кадров антинаркотических подразделений;
- уменьшение проницаемости границ путем укрепления потенциала антинаркотических подразделений правоохранительных органов Кыргызской Республики, в том числе специальными средствами и техникой;
- усиление контроля грузов и лиц, прибывающих в Кыргызскую Республику из стран с высоким уровнем незаконного оборота наркотиков;
- усиление оперативно-розыскной деятельности в борьбе с наркобизнесом, в том числе с его организованными формами. Пресечение легализации (отмывания) преступных доходов, коррупции, каналов финансирования террористических и экстремистских групп средствами, полученными от незаконного оборота наркотиков, а также деятельности транснациональных организованных преступных групп;
- разработка методов сбора и использования оперативных данных и доказательств, в том числе санкционируемых судами, таких методов сбора доказательств, как электронное наблюдение и контролируемые поставки;

- создание информационно-аналитических систем, совершенствование сбора, обработки и анализа данных, создание электронных баз данных и обеспечение доступа к ним специалистов, а также обмен оперативными данными с обеспечением неразглашения и защиты источников информации;
- совершенствование контрольно-пропускного режима исправительных учреждений: оснащение современной техникой и средствами обнаружения наркотических средств и психотропных веществ (служебно-розыскные собаки, газоанализаторы и т.д.);
- создание системы прогнозирования наркоситуации и обеспечение готовности правоохранительных органов к действиям в новых условиях;
- усиление взаимодействия с населением для оказания содействия правоохранительным органам в борьбе с незаконным оборотом наркотиков;
- совершенствование международного сотрудничества путем укрепления нормативной правовой базы, межгосударственных механизмов обмена информацией, опытом и офицерами связи; проведение в установленном порядке контролируемых поставок наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров; осуществление согласованных межгосударственных оперативно-профилактических операций; предоставление взаимной правовой помощи в расследовании, судопроизводстве и уголовном преследовании.

4.3.4. Контроль законного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров

Основные задачи системы контроля законного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров:

- совершенствование системы предотвращения утечки наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров в незаконный оборот путем имплементации международно-правовых обязательств Кыргызской Республики и формирование механизмов ввоза наркосодержащих лекарственных средств в формах, препятствующих извлечению действующего вещества из препарата;
- обеспечение доступности населения и промышленности к контролируемым наркотическим веществам в целях, предусмотренных Законом Кыргызской Республики «О наркотических средствах, психотропных веществах и прекурсорах» и международными соглашениями, участницей которых является Кыргызская Республика.

Приоритетные направления деятельности в сфере контроля законного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров:

- совершенствование системы контроля законных каналов распределения наркотических средств и психотропных веществ (от ввоза до конкретного потребителя), гармонизации национального законодательства и приведение его в соответствие с международными обязательствами Кыргызской Республики в этой сфере;
- изучение товарных потоков и оценка потребностей в легальных контролируемых препаратах;
- внедрение усовершенствованных систем учета и контроля за оборотом наркотических средств, психотропных веществ и их прекурсоров;

- оптимизация использования наркотических лекарственных средств, вызывающих наркотическую зависимость, и принятие соответствующих контролирующих мер;
- усовершенствование мер по контролю прекурсоров;
- расширение международного сотрудничества, включая участие в международных операциях.

Учитывая, что наркотические лекарственные средства приобретаются в медицинских целях для снятия болевого синдрома, необходимо также использовать и экономические методы, развивая медицинскую и социальную инфраструктуру для предоставления нуждающимся лекарственных форм наркотических средств и психотропных веществ в полном объеме, в соответствии с назначенным лечением.

Обеспечение субъектов законного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров обусловливает необходимость этой деятельности на основе:

- систематического обновления списков наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, подлежащих контролю на территории Кыргызской Республики;
- постоянного мониторинга и контроля деятельности субъектов всех форм собственности;
- совершенствования законодательства Кыргызской Республики в сфере контроля законного оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.

4.3.5. Снижение вреда

Снижение вреда - комплекс мероприятий, направленных на уменьшение негативных медицинских, социальных, правовых, экономических и демографических последствий от употребления наркотиков, целями которых являются снижение смертности наркопотребителей, профилактика инфекционных заболеваний, а также улучшение качества жизни наркозависимого и общества в целом.

Принципами данного направления являются:

- законность, т.е. осуществление программ в рамках законодательства Кыргызской Республики;
- уважение законных прав и интересов участников программ, преодоление дискриминации и стигматизации;
- гендерное равенство в доступе к услугам;
- приверженность государственных органов программам снижения вреда;
- добровольность выбора программы и участия в ней;
- ответственность клиента за свое поведение.

Главная стратегическая цель программ снижения вреда - предотвращение медицинских последствий от потребления наркотиков, включая распространение ВИЧ-инфекции и других инфекций, передающихся через кровь, а также снижение смертности наркопотребителей.

Задачами данного направления являются:

- имплементация соответствующих международных норм в сфере снижения вреда от наркотиков;

- обеспечение доступности комплексного пакета услуг для нуждающихся лиц в гражданском секторе, в приемниках распределителях, изоляторах временного содержания, следственных изоляторах, исправительных колониях и других местах содержания под стражей;
- совершенствование системы профессиональной подготовки и непрерывного последипломного обучения специалистов (врачей, социальных работников, педагогов, сотрудников правоохранительных органов);
- разработка и внедрение информационно-образовательных программ для просвещения населения о целях и задачах снижения вреда, в том числе с участием средств массовой информации;
- создание условий для эффективного осуществления программ снижения вреда со стороны семьи, государства и гражданского общества.

Приоритетные направления снижения вреда:

- предоставление стерильных игл, шприцев и презервативов;
- предоставление базовой медицинской помощи и консультаций специалистов;
- предоставление информации о безопасном инъекционном, сексуальном поведении, ВИЧ-инфекции и вирусных гепатитах;
- повышение роли сообщества зависимых от наркотиков и «созависимых» лиц в программах снижения вреда;
- подготовка кадров для программ снижения вреда.

Предотвращение смертности от передозировок опиоидами. Задачами предотвращения смертности от передозировок опиоидами являются:

- разработка нормативной правовой базы по вопросам оказания неотложной доврачебной помощи;
- создание системы обучения оказанию неотложной помощи при передозировке для сотрудников медицинских, социальных и других служб, а также правоохранительной и пенитенциарной систем и некоммерческих организаций;
- обеспечение соответствующих государственных служб и НКО антагонистами опиоидных рецепторов в необходимом количестве;
- проведение информационно-разъяснительной работы среди лиц, потребляющих опиоиды, по профилактике передозировок и оказанию неотложной помощи.

5. РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОГРАММЫ И КОНТРОЛЬ

В целях реализации настоящей Программы предусматривается разработка республиканского, ведомственных и региональных планов мероприятий, включающих расчет финансовых средств и индикаторы мониторинга и оценки.

Контроль за ходом реализации настоящей Программы возлагается на уполномоченный государственный орган по контролю наркотиков.

Все государственные органы, задействованные в реализации настоящей Программы, периодически отчитываются перед Правительством Кыргызской Республики по соответствующим направлениям деятельности.

Финансирование расходов, связанных с реализацией настоящей Программы, производится в пределах средств, предусмотренных для министерств и административных ведомств в республиканском бюджете на соответствующий год, а также других источников, не запрещенных законодательством Кыргызской Республики.

ГЛОССАРИЙ

Агонисты - вещества, действующие по принципу активации рецепторов. Агонисты опиоидных рецепторов образуют категорию типичных наркотических анальгетиков.

Антагонисты - вещества, способные блокировать рецепторы по типу конкурентного ингибирования, препятствуя проявлению эффектов раздражения рецепторов.

Аптеки дистанционных продаж (в том числе Интернет-аптеки) - организации по доставке на дом заказанных по телефону или посредством интернет-сайтов медицинских препаратов.

Больной с зависимостью от ПАВ - физическое лицо, в отношении заболевания которого организацией здравоохранения установлен диагноз «психические и поведенческие расстройства вследствие употребления ПАВ».

Ввоз (импорт) и вывоз (экспорт) - перемещение наркотических средств, психотропных веществ или прекурсоров за пределы Кыргызской Республики или ввоз их в Кыргызскую Республику из другого государства.

Гашиш - смола каннабиса (CANNABIS RESIN) - специально приготовленная смесь отделенной смолы, пыльцы растения «каннабис» или смесь, приготовленная путем обработки (измельчение, прессование и т.д.) верхушек растения «каннабис» с разными наполнителями, независимо от придания формы смеси - таблетки, пилюли, спрессованные плитки, пасты и др. (за исключением семян). Основным активным ингредиентом является дельта-9-тетрагидроканнабинол.

Героин - диацетилморфин, 3,6-диацетильное производное морфина.

Государственная квота (годовая потребность) - максимальное количество наркотических средств или психотропных веществ, устанавливаемое Правительством Кыргызской Республики в соответствии с международными договорами, на основании расчета потребности Кыргызской Республики в наркотических средствах, психотропных веществах, в пределах которого осуществляется их законный оборот.

Детоксификация (Detoxification) - процесс, в ходе которого пациент выводится из-под действия психоактивного вещества.

Законный оборот наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров - деятельность имеющих на это разрешение государственных органов, физических лиц, предприятий и учреждений всех форм собственности, связанная с разработкой, производством, изготовлением, переработкой, хранением, перевозкой, пересылкой, отпуском, реализацией, распределением, приобретением, использованием, ввозом на таможенную территорию Кыргызской Республики, вывозом с таможенной территории Кыргызской Республики наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.

Зависимость (Dependence). Как в общеупотребительном смысле термин означает состояние необходимости или потребности в чем-то или ком-то для поддержки либо функционирования или выживания. Его можно использовать в широком смысле применительно к зависимости от любых ПАВ, либо в более узком смысле - применительно к конкретному

наркотическому средству или классу наркотических средств (например, опиоидная зависимость). Термин «зависимость» часто относится как к соматическим, так и к психологическим элементам зависимости от наркотических средств.

Изготовление наркотических средств или психотропных веществ - действия, в результате которых на основе наркотических средств, психотропных веществ или их прекурсоров получены готовые к использованию и потреблению формы наркотических средств, ПАВ или содержащие их лекарственные средства.

Инъекция - способ введения в организм растворов с помощью шприца и пустотелой иглы.

Интоксикация - состояние, наступающее вслед за введением ПАВ и приводящее к нарушениям уровня сознания, когнитивной функции, восприятия, суждения, эмоциональных реакций, поведения и других психофизиологических функций и реакций. Острая интоксикация - термин, используемый в МКБ-10 для обозначения интоксикации, имеющей клиническое значение (F11.0). К осложнениям, в зависимости от вещества и способа его введения, могут относиться травмы, вдыхание рвотных масс, делирий, кома и судороги.

Каннабис (конопля) - любое растение рода Cannabis.

Криминогенная ситуация - обстановка, характеризующаяся распространенностью преступных деяний, порождающая преступления, способствующая усилению преступности.

Криминальный наркобизнес - незаконный оборот наркотиков.

Культивирование - посев и выращивание опийного мака и конопли, других наркосодержащих растений.

Мак опийный (лат. Papaver somniferum) - однолетнее травянистое растение семейства маковые (Papaveraceae).

Марихуана (MARIHUANA) - верхушки и листья любого вида растения рода «каннабис», отделенные от стебля (высушенные или невысушенные), измельченные или неизмельченные (за исключением семян). Основным активным ингредиентом является дельта-9-тетрагидроканнабинол.

Международная квота на наркотические средства и психотропные вещества - лимит наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, ежегодно утверждаемый Международным комитетом по контролю над наркотиками ООН для стран-участников Единой конвенции о наркотических средствах 1961 года и Конвенции о психотропных веществах 1971 года на основании расчета потребности в них, представляемого правительствами этих стран.

Морфин - один из главных алкалоидов опия, содержится в маке снотворном Papaver somniferum.

Наркомания - болезненное психическое состояние, вызванное хронической интоксикацией вследствие злоупотребления наркотическими средствами, характеризующееся психической или физической зависимостью от них.

Наркологическая помощь - вид специализированной медицинской помощи, включающей в себя обследование психического состояния, диагностику психических расстройств, в том числе наличие зависимостей, лечение и профилактику обострений психических расстройств и зависимостей, медико-социальную адаптацию и реабилитацию граждан.

Наркологические услуги - услуги, предоставляемые в амбулаторных и стационарных условиях. К ним относятся медицинская манипуляция, медицинское обследование, медицинское освидетельствование, судебно-наркологическая экспертиза, консультирование, информирование.

Наркологическое учреждение - организация здравоохранения либо ее структурное (обособленное) подразделение, основной функцией которого является оказание наркологической помощи и услуги.

Наркологический учет - учет лиц, страдающих определенными видами психических расстройств и расстройств поведения, связанных с употреблением ПАВ, в разделе картотеки «Учет пациентов с психическими расстройствами и расстройствами поведения, связанных с употреблением ПАВ».

Наркологическая регистрация - регистрация всех случаев обращения населения республики за услугами в наркологическую организацию.

Наркоситуация - характеристика состояния системы контроля наркотиков за конкретный период времени на определенной территории.

Наркотические средства - вещества синтетического или естественного происхождения, их препараты, а также растения, классифицированные в качестве таковых в соответствующих международных конвенциях, а равно иные вещества и растения, в силу их действия или злоупотребления ими включенные в национальные списки наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, подлежащих контролю в Кыргызской Республике.

Наркопотребитель - лицо, потребляющее наркотические средства или психотропные вещества.

Наркополитика - государственная политика Кыргызской Республики в сфере контроля над оборотом наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.

Наркотранзит - транзит наркотиков.

Наркотики каннабисной группы - гашиш и марихуана.

Наркотрафик - (от сочетания слов «наркотики» и англ. Traffic - «движение», «транспорт», «торговля») - перемещение, транспортировка, торговля наркотиками.

Наркотизация - в узком смысле - приведение в состояние наркотического опьянения, в широком - развитие наркомании среди населения.

Наркоугроза - начавшееся или возможное неблагоприятное воздействие незаконного оборота наркотиков и их незаконного потребления на государственные и общественные институты.

Налоксон - антагонист опиоидных рецепторов, применяется как лекарственное средство в качестве антидота при отравлении наркотиками группы опия.

Незаконное потребление наркотических средств или психотропных веществ - потребление наркотических средств или психотропных веществ без назначения врача.

Незаконный оборот наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров - осуществляемые в нарушение законодательства Кыргызской Республики виды деятельности в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.

Опий, опиум (из лат. opium) - наркотическое средство, получаемое из высушенного млечного сока, добываемого из недозрелых коробочек опийного мака (лат. Papaver somniferum).

Опиоиды - вещества, способные связываться с опиоидными рецепторами организма, расположенными преимущественно в центральной нервной системе и желудочно-кишечном тракте. Опиоиды, обладающие структурным сходством с морфином, называют также опиатами.

Опиоидные рецепторы (опиатные рецепторы) - разновидность рецепторов нервной системы, относящихся к рецепторам, сопряженным с G белком. Основная их функция в организме - регулирование болевых ощущений. Они связываются как с эндогенными (вырабатываемые в организме), так и с экзогенными (поступающими извне) опиоидными химическими соединениями.

Организованная преступность - деятельность, осуществляемая организованными преступными группами, преступными сообществами (преступными организациями), вооруженными группами (бандами), характеризующаяся признаками, определенными уголовным законодательством.

Психоактивные вещества (ПАВ) - любые вещества естественного или синтетического происхождения, обладающие свойством непосредственного воздействия на головной мозг с изменением его нормального функционирования (изменением внимания, сознания, памяти, эмоций, поведения и др. функций). К ПАВ относятся наркотические и психотропные вещества, алкоголь, табак и другие вещества, обладающие указанными свойствами.

Последствия употребления наркотических веществ делятся на физические, психологические и социальные расстройства. К физическим последствиям употребления опиоидов (главным образом в результате внутривенного введения) относятся гепатит В, гепатит С, ВИЧ, сепсис, эндокардит (воспаление внутренней оболочки сердца), пневмония и абсцесс легкого, тромбофлебит (образование сгустков крови, вызывающих воспаление вен) и острый некроз скелетных мышц (разложение мышечных волокон).

Передозировка опиоидов (Opioid overdose) - употребление опиоидов в количествах, вызывающих тяжелые отрицательные соматические и психические последствия. Передозировка может вызывать кратковременные, длительные последствия или смерть.

Поддерживающая терапия опиоидными агонистами, (Agonistmaintenance therapy, opioid) - лечение зависимости от наркотических средств путем назначения заместитель-

ного наркотического средства, в отношении которого у пациента существует перекрестная зависимость и перекрестная толерантность.

Перевозка - перемещение наркотических средств, психотропных веществ или прекурсоров из одного места в другое в пределах Кыргызской Республики.

Прекурсоры - вещества и их соли, классифицированные в международных конвенциях, как химические материалы, используемые для изготовления наркотических средств и психотропных веществ, а также химические вещества и их соли, используемые с этой же целью и подлежащие контролю в Кыргызской Республике.

Препарат - смесь веществ в любом физическом состоянии, содержащая одно или несколько наркотических средств или психотропных веществ, в отношении которых установлены меры контроля.

Производство наркотических средств, психотропных веществ - действия, направленные на серийное получение наркотических средств или психотропных веществ из химических веществ и (или) растений.

Психотропные вещества - вещества синтетического или естественного происхождения, а также их препараты, классифицированные в качестве таковых в соответствующих международных конвенциях, а равно иные вещества или любые природные материалы, в силу их действия или злоупотребления ими включенные в национальные списки наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, подлежащих контролю в Кыргызской Республике.

Пациенты - лица, страдающие наркологическими расстройствами, при оказании им медицинской наркологической помощи.

Пенитенциарная (уголовно-исполнительная) система - государственный институт, ведающий исполнением уголовных наказаний, наложенных на граждан в соответствии с законом. Обеспечивает исполнение наказаний как связанных, так и не связанных с лишением свободы, а также содержание подследственных с момента заключения под стражу до суда (до изменения меры процессуального пресечения в виде заключения под стражу).

Реабилитация наркоманов - процесс избавления от наркотической зависимости и восстановление прежних способностей.

Ресоциализация - повторная социализация, осуществляемая путем изменения установок индивида, целей, норм и ценностей жизни. Применительно к наркозависимым - возвращение в социум.

Реинтеграция - объединение чего-либо, прежде распавшегося, разъединенного, на новых принципах, основаниях. Для наркозависимых - возвращение после лечения в семью, к прежней трудовой (интеллектуальной) деятельности.

Рецидив - повторное проявление чего-либо (обычно негативного). Для наркозависимых - повторение приема наркотических средств или психотропных веществ после ремиссии.

Ремиссия - период течения хронической болезни, который проявляется значительным ослаблением (неполная ремиссия) или исчезновением (полная ремиссия) ее симптомов (признаков заболевания).

Синдром отмены (Withdrawal syndrome) - группа вариабельных по сочетанию и тяжести симптомов, возникающих при полном прекращении или уменьшении употребления психоактивного вещества, принимаемого многократно, обычно на протяжении длительного периода, или в больших дозах (МКБ-10, код F1x.3). Синдром отмены может сопровождаться признаками физиологических нарушений.

Снижение вреда (Harm reduction) - стратегии или программы, которые непосредственно направлены на снижение вреда, являющегося результатом употребления ПАВ. Данный термин используется, в частности, для обозначения стратегий или программ, направленных на то, чтобы снизить вред, необязательно изменяя при этом привычки к употреблению ПАВ, являющейся исходной причиной вреда.

Созависимые лица - ближайшее окружение (родные, близкие, друзья) зависимых от наркотиков лиц.

Социальное сопровождение пациентов - работа, направленная на осуществление социальных опеки, помощи и патронажа обратившихся за наркологической помощью лиц с целью преодоления жизненных трудностей, сохранения и повышения их социального статуса.

СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ

АЙДЕК	(от англ. IDEC - International Drug Enforcement Conference) Международная конференция по борьбе с наркотиками
БКБОП	Бюро по координации борьбы с организованной преступностью и иными опасными видами преступлений
ВИЧ	Вирус иммунодефицита человека
ВОЗ	Всемирная организация здравоохранения
ГСИН	Государственная служба исполнения наказаний при Правительстве Кыргызской Республики
ГСКН	Государственная служба по контролю наркотиков при Правительстве Кыргызской Республики
ГФСТМ	Глобальный фонд по борьбе с ВИЧ/СПИДом, туберкулезом и малярией
Интерпол	Международная организация уголовной полиции
КНС	Комиссия ООН по наркотическим средствам
КСОПН	Координационный совет руководителей компетентных органов по противодействию незаконному обороту наркотиков
ЛЖВ	Лица, живущие с ВИЧ
МККН	Международный комитет по контролю над наркотиками
ОДКБ	Организация Договора о коллективной безопасности
ОЗТ	Опиоидная заместительная терапия
ООН	Организация Объединенных Наций
ПАВ	Психоактивные вещества
ПИН	Потребители инъекционных наркотиков
ПОШ	Пункт обмена шприцев
ПРООН	Программа развития ООН
РЦН	Республиканский центр наркологии Министерства здравоохранения Кыргызской Республики
СНГ	Содружество Независимых Государств
СПИД	Синдром приобретенного иммунодефицита
СССР	Союз Советских Социалистических Республик
УНП ООН	Управление ООН по наркотикам и преступности

ЦАРИКЦ	Центральноазиатский региональный информационный координационный центр
ЦРСА	Центр реабилитации и социальной адаптации
ШОС	Шанхайская организация сотрудничества
ЮНЭЙДС	Программа ООН по ВИЧ/СПИДу